

Marit Opstad Arnesen

"Den islamske trusselen"

En narrativ analyse av islamkritiske holdninger
blant journalister og skribenter i alternative
medier

Masteroppgave i Lektor i samfunnsfag

Veileder: Johan Fredrik Rye

Juni 2019

Sammendrag

Oppgaven tar for seg virkelighetsforståelsen til journalister og skribenter i alternative medier, gjennom en narrativ analyse av ti kvalitative dybdeintervjuer. Informantene har til felles at de jobber for et alternativt medium med en islamkritisk forståelsesramme. Gjennom narrativ analyse viser jeg hvordan informantene bruker narrativer i sin orientering av virkeligheten. Formålet med oppgaven er å få en forståelse av hvordan informantene rasjonaliserer sin islamkritiske posisjon i det mediepolitiske landskapet.

Analysen viser at informantenes virkelighetsforståelse kan forstås som et *motnarrativ* mot samfunnets dominerende verdier og normer. Plottet i motnarrativet har fått navnet «Den islamske trusselen» og driver historien fra start til slutt. Fortellingen går ut på hvorfor informantene opplever islam som en trussel, hvem som skjuler «Den islamske trusselen», hvilken konsekvens det har og hvordan informantene jobber imot dette gjennom sitt engasjement i alternative medier. «Den islamske trusselen» gir dermed både motivasjon, legitimasjon og argumentasjon av deres islamkritiske holdninger.

Motivasjonen bak informantenes kritikk av islam er først og fremst et ønske om å endre den hegemoniske diskursen gjennom å informere og opplyse i sine medier om «Den islamske trusselen». En frykt for hva et økende antall muslimer vil gjøre med fremtiden til det norske samfunnet er den tydeligste motivasjonsfaktoren for engasjementet. Argumentasjonen for kritikken av islam er knyttet til narrative om den kulturelle, sikkerhetsmessige og økonomiske trusselen. Her argumenteres det for hvorfor islam er et problem for det norske samfunn. I legitimeringen av deres islamkritikk ser vi hvordan informantene forholder seg til den hegemoniske diskursen i samfunnet gjennom en symbolsk grensedraining. Et flerkulturelt samfunn med muslimer og et trygt demokratisk samfunn med en sterk velferdsstat ses på som motsetninger, hvor det ene utelukker det andre. Informantene bruker verdier med stor oppslutning i majoritetssamfunnet for å legitimere sitt ståsted, for eksempel demokrati, fellesskap og likestilling. Samtidig posisjonerer de seg vekk fra stempling som «rasister», «høyreekstremister» og «nazister». Dette gjør de ved å argumentere for at de ikke kritiserer muslimer, men islam, og ved å posisjonere seg vekk fra terrorangrepet 22. juli 2011 og konspirasjonsteorien om Eurabia. Ved å referere til egne meninger som «sunn fornuft» og objektive fakta, konstruerer de et personlig narrativ som heltene i historien og formidlere av sannheten om «Den islamske trusselen».

Abstract

This thesis will examine the world view of journalists and writers in alternative media in Norway, through a narrative analysis of ten depth interviews. All the informants work in alternative media that are critical to Islam. With the narrative analysis, I show how the informants use narratives in their perception of reality. The purpose of this thesis is to gain an understanding of how the informants rationalize their critical view of Islam in the media political landscape.

The analysis shows that the informants' world views can be understood as a *counter narrative* against society's dominating norms and values. The plot of the counter narrative has been named «The Islamic threat» and drives the story from the beginning to the end. It examines why the informants view Islam as a threat, who is hiding «The Islamic threat», what the consequences are and how the informants work against this threat through their involvement in alternative media. Therefore, «The Islamic threat» gives both motivation, legitimation and argumentation for their critical ways of seeing Islam.

The motivation behind the informants' critique of Islam is primarily a wish to change the hegemonic discourse by informing and enlightening people about «The Islamic threat» in the alternative media. The fear of how Muslim immigration will affect the future and a wish to preserve Norwegian culture and values are the most common motivational factors for their commitment. Their critique of Islam is reasoned with the narratives of the cultural, security and economic threat. With these arguments, they explain why they think Islam is a problem for the Norwegian society. They uphold a symbolic boundaries as legitimation of their Islam critical thinking when faced with the hegemonic discourse. A multicultural society with Muslims is interpreted as a contradictory to a safe, democratic society with a strong welfare state. Strong values in society such as democracy, a strong community and equality is used in arguments to legitimize their world view. At the same time, they're distancing themselves for being called «racists», «right-wing extremists» and «Nazis». They argue that they do not criticize Muslims, but Islam itself, and try to position themselves away from the 22nd of July terrorism attack in Norway and various conspiracy theories. By referring to their opinions as «common sense» and objective facts, they create a personal narrative as the heroes of the story who convey the truth about «The Islamic threat».

Forord

Masteroppgaven markerer slutten på min studietid ved lektorutdanningen i samfunnsfag ved NTNU. Arbeidet med oppgaven har vært utrolig gøy, spennende og ikke minst veldig lærerikt. Det å møte mennesker med en virkelighetsforståelse så forskjellig fra min egen, er noe jeg har vokst på både faglig og personlig. Det har utviklet min evne til å kunne forstå verden og menneskene rundt meg, som jeg vil ta med meg inn i yrket som lektor.

Det er mange som har bidratt til dette prosjektet og fortjener en stor takk. Først og fremst vil jeg takke mine informanter som stilte opp på intervju og delte sine tanker og erfaringer med meg. Deres deltakelse har vært helt avgjørende for gjennomførelsen av prosjektet.

Jeg må også gi en stor takk til min dyktige veileder Johan Fredrik Rye som har gitt meg verdifulle råd og konstruktive tilbakemeldinger gjennom hele prosessen. Også en takk til UiOs prosjekt om ekstremismeforskning, C-REX, som har inkludert meg i sitt masternetverk. Det har gitt meg nyttig faglig påfyll og innfallsvinkler til prosjektet.

Jeg vil også takke Siri, Nora, Ingrid og min pappa for gjennomlesning og tilbakemeldinger. Og tusen takk til Morten, for din tålmodighet, godhet og engasjement.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke mine medstudenter for fantastiske år på lektor i samfunnsfag. En spesiell takk til lektorkullet 2015. Dere, og studietiden, vil bli savnet.

Marit Opstad Arnesen

Oslo, Juni, 2019

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	iii
Abstract	v
Forord	vii
1. Innledning	11
1.1 Fremveksten av islamkritiske holdninger	12
2. Teori	15
2.1 Hva er alternative medier?	15
2.2 Kognitiv rasjonalitet	16
2.3 Symbolske grenser	17
2.4 Rammeteori	18
2.5 Narrativ analyse	19
2.5.1 Hvorfor bruke narrativ analyse som verktøy?	20
2.5.2 Aktørorientert og strukturorientert perspektiv	21
3. Metode	23
3.1 Vitenskapsteoretisk tilnærming	23
3.2 Valg av forskningsmetode	24
3.3 Narrativ analyse som metode	25
3.4 Utvalg og rekrutteringsprosess	26
3.5 Gjennomføring av intervju	28
3.6 Forskningsetiske betraktninger	29
3.7 Koding og transkribering	30
3.8 Studiets kvalitet	31
4. Analyse	33
4.1 Strukturelle narrativer	33
4.1.1 Masternarrativet: <i>den hegemoniske diskursen</i>	34
4.1.2 Motnarrativet: <i>en alternativ sannhet</i>	34
4.2 Hva er problemet? «Den ytre fienden»	35
4.2.1 Den kulturelle trusselen	36
Trusselen mot demokratiet	36
Trussel mot den norske kulturen	37

«Integreringsparadokset».....	39
4.2.2 Den sikkerhetsmessige trusselen.....	42
De farlige muslimene	42
Den ufarlige høyreekstremismen	43
4.2.3 Den økonomiske trusselen	45
Den kostbare innvandringen.....	45
Den rammede arbeiderklasse	46
4.3 Hvem har skylden for problemet?	47
4.3.1 Narrativet om den uærlige offentligheten	48
4.3.2 Narrativet om den naive offentligheten	49
Venstresiden har forlatt oss	50
4.4 Hva kommer det til å føre til?.....	51
4.4.1 Den demografiske overtakelsen	53
4.5 Løsningen på problemet	54
4.5.1 Personlig narrativ: de stigmatiserte.....	54
4.5.2 Personlig narrativ: <i>heltene</i>	56
5. Konklusjon.....	59
5.1 Videre forskning	63
Litteraturliste.....	65
Vedlegg 1: Informasjonsskriv til informantene	68
Vedlegg 2: Første e-post til informantene.....	71
Vedlegg 3: Andre e-post til informantene.....	72
Vedlegg 4: Intervjuguide.....	73
Vedlegg 5: Godkjenning fra NSD	74

1. Innledning

Det er omstridt hvordan samfunnstilstanden skal beskrives og hvordan den skal forstås. «Vi er vitne til en dragkamp om sannheten mellom tradisjonelle og alternative medier», skriver SINTEF-forsker Petter Bae Brandtzæg i Dagbladet i mars 2018. De alternative mediene tilbyr en alternativ forståelsesramme hvor innvandringsproblematikken er et av de mest sentrale temaene. I den offentlige debatten fremstilles alternative media ofte som ensidig, konspiratoriske, rasistiske og høyre-radikale. Likevel opplever de økende lesertall og er ofte blant de mest delte sakene i sosiale medier (Brandtzæg, 2018). De alternative mediene anklager de tradisjonelle mediene for å være konsensuspreget i vinklingen og fremstillingen av politiske saker, ofte med en venstre-riktig eller politisk korrekt tendens (Atton, 2011).

I løpet av de siste 15 årene har motstanden mot innvandring fått et langt sterkere fokus på motstand mot islam (Bjørge & Gjeldsvik, 2018). En demokratisering av internett har åpnet opp for å gi flere aktører ordet i den offentlige debatten om innvandring, hvor de alternative mediene har gjort seg synlig. Alternative mediers økende lesertall betyr større påvirkningskraft og mer makt i det mediepolitiske landskapet. I oppgaven ønsker jeg å rette oppmerksomheten mot deres hvordan islamkritiske holdninger rasjonaliseres. Jeg har intervjuet ti journalister og skribenter som jobber i alternative medier med en islamkritisk forståelsesramme. Innenfor denne rammen ses antall muslimer, og økende innflytelse for islam, som ett av hovedproblemene med samfunnsutviklingen. Denne utviklingen menes å ha en negativ konsekvens for velferdsstaten, sikkerheten, likestillingen og situasjonen for andre minoriteter. På tross av at alternative medier er et omdiskutert tema i både forskning og samfunnsdebatten, er kunnskapen begrenset, spesielt i norsk kontekst. Frem til nå har forskningen i stor grad undersøkt hva islamkritikken innebærer, og i mindre grad argumentasjonen, legitimeringen og motivasjonen som ligger bak det islamkritiske ståstedet (Awan, 2014; Berntzen, 2018; Ekman, 2015; Figenschou & Ihlebæk, 2018; Haanshuus, 2018; Moreno, 2010). Med denne masteroppgaven ønsker jeg å heve kunnskapsnivået om alternative medier og gi en dypere forståelse av negative holdninger til islam. Oppgavens problemstilling er:

Hvordan rasjonaliserer journalister og skribenter i de alternative mediene en islamkritisk posisjon i det mediepolitiske landskapet?

Med rasjonalisering mener jeg hvordan informantene skaper mening til sin virkelighetsforståelse gjennom *argumentasjon*, *legitimasjon* og *motivasjon*. Jeg vil se på hvordan informantene argumenterer og legitimerer sin kritikk av islam og hvordan fortellingene motiverer til deltakelse i den offentlige debatten om innvandring. Jeg bygger min forståelse av rasjonalisering på Boudons teori (2003) om kognitiv rasjonalitet. Ifølge Boudon handler kognitiv rasjonalitet om at man må inn i aktørens sinn for å forstå deres handlinger og holdninger.

For å besvare problemstillingen best mulig har jeg benyttet meg av narrativ analyse. Narrativ analyse ble valgt fordi informantenes beskrivelser har en narrativ form, men også fordi metoden egner seg godt til å fange deres virkelighetsforståelse. Narrativ analyse forteller noe om et fenomen og tilbyr en forestilling om hvordan ting henger sammen og gir mening (Polletta, Chen, Gardner & Motes, 2011). Fortellingene blir på den måten en kilde til en større forståelse av dagens samfunn: politisk mistillit, polarisering, fremmedgjøring og årsaken til frykten for islam. Deres virkelighetsoppfatning vil gjennom fortellingene kunne reflektere den komplekse verden av normer, verdier og sosiale forhold som eksisterer i informantenes liv (Sandberg, 2010).

1.1 Fremveksten av islamkritiske holdninger

Informantenes virkelighetsbilde har ikke oppstått i et vakuum, men er påvirket av nasjonale og internasjonale forhold. Jeg vil derfor gi en kort redegjørelse for fremveksten av den islamkritiske bevegelsen og hvilke holdninger nordmenn har til muslimer. Cirka fire prosent av Norges befolkning antas å være muslimer. Det utgjør en gruppe på omtrent 170 000 mennesker (Statistisk sentralbyrå, 2018). I en forskningsundersøkelse gjort i 2017 viser funnene at 47 prosent av respondentene støtter påstanden «muslimer har selv mye av skylden for økende muslimhets»; påstanden «muslimer vil ikke integreres i det norske samfunnet» støttes av 42 prosent; 39 prosent støtter at «muslimer utgjør en trussel mot norsk kultur», og 30 prosent mener at «muslimer ønsker å ta over Europa». Forholdsvis mange uttrykker også negative følelser og sosial avstand overfor muslimer. Det er 27,8 prosent som føler motvilje mot muslimer, og samlet sett 19,6 prosent som vil mislike å ha muslimer som naboer eller i egen vennekrets (Hoffman & Moe, 2017). I et langsiktig perspektiv kan holdningene sies å

være økende (Berntzen, 2018). Ser en bare på de siste tiårene er det derimot en tendens til mindre negative holdninger blant den norske befolkningen (Hellevik & Hellevik, 2017).

Den islamkritiske bevegelsens vekst kan deles inn i fire bølger som alle har blitt utløst av såkalte «moralske sjokk». Det første sjokket var terrorangrepet i USA 11. september 2001. Da startet det motstand på internett som etter hvert ble kalt den «kontrajihadistiske bevegelsen». Det var også etter 11. september at motstanden mot islam virkelig tok av hos flere politiske partier (Bjørge & Gjeldsvik, 2018). En av de første sentrale anti-islamske nettsidene var Little Green Football, og i 2005 var det den fjerde mest besøkte nettsiden i verden. Den andre bølgen ble utløst av karikaturstriden. Da var det en del aktivister, historikere og journalister som ønsket en mer nøytral dekning av Irak-krigen, og en mer positiv beskrivelse av USA, mot det de så på som veldig USA-fiendtlig dekning i media. Flere av dem begynte å skrive i denne perioden, og ble etter hvert mer og mer opptatt av, og fiendtlig til, islam. Den tredje bølgen ble utløst da radikale islamister møtte opp i begravelsene til britiske soldater som hadde falt i Irak og protesterte mot krigen og hetset soldatene. Den fjerde og siste bølgen kom som en reaksjon på den økte tilstrømmingen av flyktninger til Europa (Bjørge & Gjeldsvik, 2018). Hos mine informanter er det den andre bølgen, med karikaturstriden, og den fjerde bølgen med flyktningestrømmer, som har hatt størst påvirkning på deres engasjement i de alternative mediene.

2. Teori

Formålet med dette kapittelet er å redegjøre for sentrale begreper og samtidig å plassere studiet i den tidligere forskningen som er gjort på feltet. Jeg vil først starte med å redegjøre for begrepene alternative medier, kognitiv rasjonalitet og symbolske grenser. Alternative medier er et sentralt begrep, og en felles forståelsesramme er derfor nødvendig. Deretter vil jeg se på Boudons teori om kognitiv rasjonalitet. Teorien om kognitiv rasjonalitet brukes ikke aktivt i oppgaven, men det er bakgrunnen for min tilnærming til oppgavens nøkkelbegrep; rasjonalisering. Teorien bygger på en utvidet form for rasjonalitet som tar utgangspunkt i individenes subjektive forståelse. På denne måten vil valg, holdninger og meninger som i utgangspunktet er uforståelige, bli lettere å forstå. Symbolske grenser viser hvordan informantene strukturerer sin virkelighet og kan hjelpe oss å forstå hvordan de konstruerer et «sant» bilde av islam, hvordan slike narrativer blir til, og hvordan de bruker fortellingene til å gi deres omverden en slags orden. Informantenes posisjon i det mediepolitiske landskapet gjør de symbolske grensene ekstra viktig å studere, da informantene har makt til å påvirke hvilke grenser som skal gjelde for andre. Rammeteori vil være det strukturelle rammeverket og brukes for å identifisere og strukturere narrativene i analysen. Hovedvekten i teorikapittelet ligger på den narrative analysen. Jeg vil redegjøre for hva det er, hvorfor jeg har valgt å benytte meg av det, og hvilken analytisk tilnærming jeg har valgt til mine data. Gjennom en blanding av strukturorientert og aktørorientert tilnærming, ønsker jeg å bruke persondata til å si noe om en større helhet.

2.1 Hva er alternative medier?

Alternative medier tilbyr en alternativ fremstilling av virkeligheten og skiller seg fra de tradisjonelle mediene når det gjelder form, innhold, struktur og relasjoner til publikum (Leung & Lee, 2014). Alternative medier har ofte et ønske om å utfordre myndigheter og makteliter. De blir også kalt «Critical media» (Downing, 2001) og «Radical media» på grunn av deres kritikk av offentligheten (Leung & Lee, 2014). De setter søkelys på saker hvor mener de tradisjonelle mediene «svikter». Det betyr at de i større grad konsentrerer seg om noen få tema, sammenlignet med de tradisjonelle mediene. Innvandring og islam er et temaer hvor de alternative mediene gjør seg synlige. Utvalget i prosjektet er journalister og skribenter i alternative medier som opererer på internett med et islamkritisk ståsted. Det er likevel viktig å

påpeke at ikke alle alternative medier nødvendigvis er kritiske til islam eller er aktive på internett.

Alternative medier er ofte organisert på en ikke-hierarkisk måte, og er ofte ikke-kommersiell for å være uavhengige av markedet (Atton, 2011). Alternative medier er også preget av sitt potensial for deltakelse. I stedet for en kommersiell og sentralisert produksjon gis enkeltpersoner og grupper mulighet til å delta i mediet gjennom å skrive artikler og bidra økonomisk. Mange tradisjonelle medier har de siste årene valgt å stenge sine kommentarfelt, noe som kan ha bidratt til større aktivitet i de alternative mediernes kommentarfelt. I tillegg til tilhørende facebook-sider med mye aktivitet, kan de alternative mediene skape gruppetilhørighet innad.

2.2 Kognitiv rasjonalitet

Teorien om rasjonelle valg har vært viktig i sosiologisk teori for å forklare menneskelig handling og sosiale fenomener. Denne teorien baserer seg på instrumentell rasjonalitet og at aktørene i all hovedsak er opptatt av konsekvensene av egen handling (Boudon, 2003). På denne måten skiller aktørene mellom fordelene og ulempene ved alternative handlinger og velger handlinger etter nyttemaksimering. Boudon mente at problemet med å se på rasjonalitet på denne måten var at det var flere sosiale fenomener teorien ikke kan forklare (Boudon, 2003). Teorien om rasjonelle valg kan for eksempel ha problemer med å forklare hvorfor informantene i denne oppgaven bryter samfunnets normer og velger å ytre islamkritiske holdninger i et medium hvor det tjenes svært lite penger. Boudons utgangspunkt er at i prinsippet så kan alle handlinger forstås. Derfor utvidet han teorien om rasjonelle valg og lagde teorien om kognitiv rasjonalitet. Han mente at instrumentell rasjonalitet ikke var den eneste formen for rasjonalitet og at ikke all handling trenger å være knyttet til maksimering av egen nytte. Rasjonalitet kan også være påvirket av sosiale, lokale, politiske og økonomiske forhold. Fra teorien om rasjonelle valg hentet han prinsippet om at alle sosiale fenomener er en effekt av individuelle avgjørelser, handlinger og holdninger (individualisme), og at enhver handling er forårsaket av grunner i individets sinn (rasjonalitet). Kognitiv rasjonalitet handler om å forstå menneskelig handling ut fra *subjektets egen posisjon* og ikke fra forhåndsdefinerte objektive standarder. I følge Boudon har hver aktør egne «grunner» for sine handlinger (2003). I denne studien vil «grunnene» bak aktørens valg om å ytre islamkritiske holdninger

i mediene kunne gi en dypere forståelse av deres verdensbilde. I deres «grunner» for eget engasjement kan vi finne motivasjon, legitimering og argumentasjon som i sum kan fortelle oss hvordan de rasjonaliserer sine islamkritiske holdninger.

2.3 Symbolske grenser

Symbolske grenser handler om å forstå hvordan mennesker gjennom grensedragninger gir den sosiale verden mening. Symbolske grenser er distinksjoner som lages for å «kategorisere objekter, folk, praksiser, tid og sted» (Lamont, 1992, s.9). Grensedragningene kan handle om verdier, identifikasjon og følelser og brukes for å definere den sosiale virkelighet. Noen og noe oppleves som mer viktig og verdifullt enn noe annet (Løvgren & Orupabo, 2018). På den ene siden handler symbolske grenser om eksklusjon og dannelse av «ut-grupper», men også om inklusjon og definering av «inn-grupper» (Lamont, 1992). For å definere medlemskap til en gruppe trekkes det grenser for å vise hvem som tilhører, og hvem som ikke tilhører gruppen. Grensene er med på å skille hvem som er de verdige, og hvem som ikke er de verdige, deltakerne i et fellesskap. Gjennom å opprettholde symbolske grenser kan aktørene konstruere et «vi» som er bedre enn et «dem». Grensene, og det de antas å omslutte, forstås ikke som ferdigdefinerte enheter, men noe som kontinuerlig defineres i relasjon til noe annet i tid og rom. Symbolske grenser er med andre ord *relasjonelle*.

Symbolske grenser er også viktige for å forstå dannelse av gruppetilhørighet. Teorien om symbolske grenser kan brukes for å studere hvordan grupper danner kollektive identiteter (Løvgren & Orupabo, 2018). Gjennom grensedragning kan det skapes en gruppetilhørighet med felles forståelse av hva som skal anerkjennes og hva som ikke skal respekteres. Innenfor de symbolske grensene kan også aktørene dele reaksjonsmønstre mot overtredelse av gruppenormen (Lamont, 1992, s.12). Aktørene innenfor grensene kan også oppleve en følelse av fellesskap hvor de kan finne støtte. Det kan være med på å forklare hvorfor informantenes fortellinger bærer et tydelig preg av konsensus. Grensedragningen viser hvem informantene omtaler som sine egne og hvem som ikke tilhører deres gruppe, hvordan de konstruerer «jeg» som helten i fortellingen og hvordan de distanserer seg fra fienden i fortellingen.

2.4 Rammeteori

Informantene i dette prosjektet er aktivt engasjert i å skape og opprettholde islamkritiske meninger og holdninger i samfunnet. Denne meningskonstruksjonen kalles gjerne for «framing». «Framing theory» eller rammeteori, bygger på et sosialkonstruktivistisk perspektiv hvor man ser på den sosiale virkeligheten som konstruert. Aktørens livsverden kan forstås som rammen om individenes liv og er en kulturelt overlevert ramme som binder individ og samfunn sammen. Den formidler et felles tankegods som gir identitet til den enkelte og til gruppen. Rammebegrepet har sitt opphav fra Goffman og kan forstås som rammene til fortellingen og egner seg godt til å analysere kontroversielle temaer (Goffman, 1974).

Goffman betegner rammer som skjemaer individer bruker for å identifisere og strukturere hendelser i egen livsverden (Goffman, 1974). Rammene har dermed en funksjon: å organisere egne erfaringer for å skape en forståelse av den sosiale virkelighet. Informantene konstruerer kollektive rammer som forenkler den ytre verden og påvirker hvordan informantene handler. De kollektive handlingsrammene kan forstås som handlingsorienterte antagelser og meninger som skal bidra til en legitimering av egne holdninger og handlinger. De kan brukes til å diskreditere grupper, ideer eller mennesker. Rammene spiller dermed også en viktig rolle i rasjonaliseringen av informantenes islamkritiske holdninger og kan være med på å gi en forståelse for deres engasjement.

En kollektiv handlingsramme består av situasjonsbeskrivende, løsningsorienterte og motiverende ytringer (Benford & Snow, 2000). Det handler om å identifisere hva som er problemet, hvem som har skylden, hva løsningene er og hvorfor det er viktig å gjøre noe med problemet. Når det gjelder motiverende ytringer, har forskning vist at islamkritiske medier benytter seg av følgende begrunnelser: (1) det handler om vår (kulturs) overlevelse, (2) det haster, (3) motstand er fortsatt mulig og (4) det er en moralsk forpliktelse (Haanshuus & Jupsås, 2017). En kollektiv handlingsramme antas å være en av de viktigste forutsetningene for kollektiv handling, som i sin tur avgjør hvorvidt bevegelsen klarer å mobilisere potensielle tilhengere og velgere, og skape støtte og demobilisere motstand (Haanshuus & Jupsås, 2017).

For å konstruere et felles rammeverk for handling vektlegger Benford og Snow (2000) at aktørene må operere med en mer eller mindre felles forståelse av hva de definerer som problematisk. Det er gjennomgående i mine data at informantene har relativt like fortellinger

om hva problemet er, hvem har skylden for problemet, hva det kommer til å føre til og hvordan det kan løses. Dette viser at det eksisterer et felles rammeverk som de har bygd sine historier og virkelighetsoppfatninger rundt. Jeg har derfor valgt å bruke denne teoretiske konseptualiseringen som mitt analyseverktøy og har vektlagt de kollektive forståelsesrammene i min analyse. Nyanser i fortellingene vil bli vektlagt der det anses som relevant, men hovedfokuset vil være på den kollektive fortellingen.

2.5 Narrativ analyse

Narrative studier blomstret opp på midten av 1980-tallet ved å utfordre den positivistiske og realistiske tradisjon som eksisterte i samfunnsvitenskapelig forskning. Fire bevegelser lå bak denne oppblomstringen: 1) Kritikk av positivismen og deres realistiske epistemologi, 2) popularitet rundt biografier i litteraturen, 3) den nye identitetsbevegelsen som innebar frigjøringsarbeid tilknyttet kvinner, homofile og andre marginaliserte grupper, og 4) den fremvoksende terapeutiske kulturen med en økende utforskning av menneskets livsverden (Riessman, 2008). Narrativ analyse er en del av den konstruktivistiske epistemologien og ser virkeligheten som en sosial konstruksjon, preget av individer som fortolker den sosiale virkeligheten (Kvale & Brinkmann, 2015). I narrativ teori studerer man hvordan mennesker skaper forståelse og mening av verden gjennom sine fortellinger. Narrativ analyse refererer til en familie av metoder for å tolke data som har en fortellende form. Ordet «narrativ» har flere betydninger, men brukes ofte synonymt med «fortelling» (Riessman, 2008). Tradisjonen til den narrative tilnærmingen bygger på en oppfatning av at fortellinger er en naturlig og viktig del av våre liv. Gjennom fortellinger organiserer vi mennesker våre holdninger og erfaringer, og å gjøre dem meningsfulle.

Det finnes ulike forståelser av hva narrativ analyse er, men visse kjennetegn går igjen. For det første inneholder fortellingen en oppfatning av *tid*, gjerne i form av et kronologisk hendelsesforløp. Fortellingen viser hvordan ulike hendelser henger sammen og hvordan det vil påvirke fremtiden. For det andre inneholder fortellingen *karakterer*. Her går det et hovedskille mellom protagonisten som er fortellingens helt, mens antagonist er fortellingens fiende (Thwaites, Davis & Mules, 2002). Protagonist og antagonist jobber kontinuerlig mot hverandre og kan være personer, grupper eller institusjoner. For det tredje har fortellingen et *plott* som gjerne innebærer et vendepunkt eller et klimaks. Det ligger i kjernen av fortellingen og gir fortellingen en «større mening». For det fjerde inneholder

narrativer gjerne en *moralsk vurdering* av handlingsmønsteret til karakterene. Protagoner fremstilles som en det skal føles sympati for, mens det advares mot antagonister (Thwaites, Davis & Mules, 2002).

2.5.1 Hvorfor bruke narrativ analyse som verktøy?

En fortelling er i hovedsak en struktur, og med narrativ analyse forsøker man å finne denne strukturen (Sandberg, 2013). I fortellinger vil fortelleren knytte hendelser i en sekvens som fører til senere handling. Hendelser presentert av fortelleren som viktige er valgt, organisert og evaluert som meningsfulle for det spesifikke publikummet. Individuer bruker narrativ form til å huske, argumentere, rettferdiggjøre, engasjere, underholde og til og med vilde publikum. Grupper bruker narrative historier til å mobilisere andre og gi en følelse av tilhørighet (Riessmann, 2008). Narrativ form er en vanlig måte å kommunisere sine ideer på og derfor også sentralt i sosiale og politiske relasjoner (Feldman et al., 2004). Gjennom fortellinger organiserer aktører og grupper sin egen virkelighet og skaper en forståelse for seg selv og for andre (Feldman, Sköldbberg, Brown & Horner, 2004). Barthes påpeker hvordan narrativer gjennomsyrrer samfunnet: «all classes, all human groups, have their narratives. Narrative is international, transhistorical, transcultural, it is simply there, like life itself. “(1977, s.79). Narrativene er altså ikke isolert til den enkelte aktør, men kan si noe om en større helhet.

Narrativer er ikke bare strukturer og fortellinger, men også en måte å forklare menneskelig handling (Maines, 1993). Narrative studier kan tilby en annen måte å studere sosiologiske fenomener og kan hjelpe oss å forstå de prosessene aktørene går inn i når de tolker virkeligheten. Fortellinger oppstår som et resultat av individets tidligere erfaringer og sosiale relasjoner, og derfor er narrativer tett knyttet til individets sosiale kontekst. Ulike individer og grupper gjør ulike narrativer tilgjengelige. Gjennom å analysere de narrative informantene gjør tilgjengelige, kan vi lære både om deres identitet, miljø, kultur og forståelse av samfunnet (Sandberg, 2010).

Narrativ analyse egner seg godt for å forstå menneskers virkelighetsoppfatning og er derfor nyttig for å synliggjøre logikken bak islamkritiske holdninger. Dette er holdninger som bryter med flere av de gjeldende normer i samfunnet og anses av mange som kontroversielle. Narrativene brukes som et verktøy for å rasjonalisere holdninger og meninger som ellers ville

blitt ansett som normbrytende, som meningsfulle. På denne måten kan narrativ analyse hjelpe oss til å få en forståelse for prosessene aktørene inngår i når de tolker virkeligheten og hvorfor virkeligheten tolkes på en bestemt måte. Narrativ analyse egner seg også godt som verktøy for å analysere dataene, ettersom mennesker formidler og rasjonaliserer sin virkelighetsforståelse i narrativ form (Feldman et al., 2004). Informantene bruker narrativer for å argumentere og rettferdiggjøre egne holdninger. Narrativene informantene bygger på oppstår gjennom tidligere erfaringer og sosial interaksjon og er derfor ikke isolert til intervju situasjonen (Polletta et al., 2011). Fortellingene kan gi oss innsikt i hvordan journalister og skribenter konstruerer sin virkelighetsoppfatning og kan videre gi oss innsikt i islamkritikken i samfunnet generelt. Fortellingene blir på den måten en kilde til en større forståelse av dagens samfunn: forståelse av innvandringskritiske holdninger, veksten av alternative medier og årsaken til motstanden mot muslimer.

2.5.2 Aktørorientert og strukturorientert perspektiv

Narrativer eksisterer på forskjellige nivå: både personlig, kulturelt og institusjonelt (Maines, 1993). Det eksisterer ulike tilnærminger til narrativ analyse som avhenger av hvordan man vektlegger aktør- eller strukturorientert perspektiv. I prosjektet tar jeg for meg begge perspektivene. De personlige historiene er utgangspunktet for studien, og derfor har studien et aktørorientert fokus. Fortellingene vil kunne si noe om aktørenes selvforståelse og posisjonering i det sosiale rom og belyse identitet, maktforhold og sosiale relasjoner. Et *personlig narrativ* kan forstås som en historie som er konstruert for å samle de ulike aspektene ved oss selv, vår fortid, fremtid og nåtid, til en meningsfull helhet. Derfor kan narrativene fortelle oss noe om hvem informantene er og hvorfor de handler som de gjør (Holstein & Gubrium, 2003). Av hensyn til anonymitet må personlige historier som kan være identifiserende vike fra analysen. Dette gjør at de personlige narrativene i liten grad trekker frem informantenes personlige historier.

Med informantenes fortellinger ønsker jeg å si noe om en kollektiv fortelling og derfor har oppgaven også et strukturorientert perspektiv. Informantene oppgir, og refererer eksplisitt til, en eksisterende kollektiv fortelling gjennom språklige virkemiddel som “vi mener” eller “vi opplever”. Altså eksisterer det et felles narrativ som informantene refererer til, som i denne oppgaven vil være *motnarrativet*. Et motnarrativ er gjerne en marginalisert eller undertrykt forståelse av virkeligheten som utfordrer den allmenne oppfatningen av samfunnstilstanden.

Det er en annen fortelling enn den dominerende fortellingen i samfunnet. Det har også ofte en annen form: «A counter-narrative might not only be a different kind of story, but even a different way of telling a story.» (Squire et al., 2014, s.33). Motnarrativ gir innsyn i hvordan informantene opplever den hegemoniske diskursen i samfunnet som et ukorrekt bilde av virkeligheten og viser hvordan de selv forstår samfunnet.

Masternarrativet, eller «det dominerende narrativet», eksisterer i alle samfunn og påvirker hvordan mennesker forstår og tolker verden. Masternarrativet er det sosialt aksepterte rammeverket og kan forstås som den dominerende diskursen i samfunnet (Stanley, 2007). For allmennheten kan masternarrativet være vanskelig å se og blir ofte oppfattet som «common sense» (Squire et al., 2014). Denne referanserammen er retningsgivende for normer, verdier og forventninger som eksisterer i samfunnet. Masternarrativet gjennomsyrrer institusjonene i samfunnet som de politiske partiene, de tradisjonelle media og akademien.

Historier bør forstås i lys av andre historier (Squire et al., 2014). Masternarrativet og motnarrativet er to oppfatninger av virkeligheten, hvor motnarrativet kan ses på som en reaksjon på masternarrativet. Sistnevnte gir et annet bilde av virkeligheten som ikke stemmer overens med informantenes virkelighetsforståelse. Samtidig har elementer i narrative ofte betydning basert på hva de er i motsetning til, med andre ord, hva de ikke er. På samme måte kan en historieforteller skape en følelse av hva som er bra, eller riktig, ved å snakke om hva som er galt med det motsatte (Feldman et al., 2004). For eksempel kan en forståelse om hva som er god integrering fortelles gjennom et narrativ om dårlig integrering. I informantenes kritikk av den hegemoniske diskursen finner vi også en konseptualisering av hva masternarrativet innebærer. Dette er fordi motstand bygger på nettopp masternarrativet: «They tend to do so in a way which implicitly acknowledges the dominant framework» (Squire et al., 2014, s.33). Dette muliggjør en konseptualisering av både masternarrativet og motnarrativet basert på informantenes beretninger.

Å ha de strukturelle rammene gitt for analysen skaper et dialektisk forhold mellom aktør- og strukturperspektivet. Narrative er på den ene siden forankret i eksisterende diskurser og på den andre siden en skapende prosess der aktørene konstruerer narrative selv. På denne måten er narrative både strukturelle og predefinert, samtidig som de konstrueres og formes i en kreativ og refleksiv prosess av fortelleren. Det gjør det også mulig å vurdere innholdet i fortellingene i en kontekst.

3. Metode

Målet med oppgaven har vært å få innsikt i islamkritikken som eksisterer i samfunnet gjennom en forståelse av informantenes livsverden. Jeg vil i dette kapitlet begrunne de ulike metodiske valgene jeg har gjort samt gi en gjennomgang av de ulike fasene i studien. Gjennomgangen vil vise hvordan min tilnærming og de metodiske valgene er hensiktsmessige for å besvare problemstillingen i dette forskningsprosjektet.

3.1 Vitenskapsteoretisk tilnærming

Med informantenes livsverden som utgangspunkt, ble kvalitativ metode ansett som den mest fruktbare tilnærmingen. Når det er snakk om kvalitativ forskning, er fenomenologi et begrep som peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene (Kvale & Brinkmann, 2015).

Fenomenologi handler om å *forstå* menneskers livsverden, erfaringer og opplevelser fordi mennesker selv danner sin egen virkelighet og gir mening til egne erfaringer og opplevelser. Utgangspunktet for oppgaven var å starte i den sosiale verden som informantene lever i og strukturere narrativer på bakgrunn av refleksjonene de gjør. Dette gjør det mulig å få en forståelse for hvordan informantene gir mening til egne narrativer og hvordan de forholder seg til konkurrerende narrativer.

Ofte skilles det mellom en induktiv og deduktiv tilnærming i den vitenskapsteoretiske tilnærmingen. Deduktiv tilnærming handler om å ta utgangspunkt i teorien for å så bruke empiri for å bekrefte eller avkrefte teori. Med en induktiv tilnærming utforsker man et felt med minimalt av forkunnskaper (Tjora, 2012). Det første intervjuet jeg gjennomførte ble gjort i forbindelse med en oppgave høsten 2018. På grunn av tidsbegrensning var det ikke mulig å innhente noe særlig forkunnskap om eksisterende forskning på feltet. Samtidig så jeg det som en fordel å ikke bli farget av tidligere forskning, og jeg benyttet meg derfor av en induktiv tilnærming. Dette opplevde jeg derimot som negativt for mine intervjuer. Manglende bakgrunnskunnskap gjorde det vanskeligere for meg å komme med gode oppfølgingsspørsmål, og det ble utfordrende å få en avslappet og god flyt i intervjuet. I dette prosjektet valgte jeg derfor en *abduktiv* forskningstilnærming, som befinner seg *mellom* induktiv og deduktiv tilnærming. Abduktiv forskningstilnærming har hovedfokus på en

analyse som bygger på forståelse, men med en nødvendig kunnskap om fenomenet (Kvale og Brinkmann, 2015). For å kunne tilføre forskningen noe, var det nødvendig å vite hva som allerede var gjort. Forkunnskaper ga meg også mulighet til å utvikle en begrepsmessig og teoretisk forståelse av informantenes virkelighet noe som gjorde meg bedre forberedt til intervjuene. Det gjorde det lettere å lage intervjuguide, samt stille oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuet, for å få den dypere forståelsen jeg var ute etter. Kunnskap om et felt eller tema kan derfor være en styrke, men det kan også være en utfordring fordi man tar med seg forutinntattheter i forskningen (Tjora, 2012). Jeg har etterstrebet en åpenhet i møte med mine informanter, blant annet ved å ikke ta utgangspunkt i ferdig definerte begreper og sannheter gjennom hele forskningsprosessen.

Det er viktig å være bevisst på egen forskerrolle, da dette kan ha stor påvirkning på hvilke funn forskningen gir. Jeg valgte å ta utgangspunkt i det Kvale og Brinkmann (2015) kaller en *kvalifisert naivitet*. Da har forskeren nok kunnskap om temaet, men er samtidig åpen for nye og uventede fenomener både i innhenting av data og i analysen. Å utforske islamkritiske holdninger, som både kan være kontroversielle og normbrytende, gjør det viktig å møte menneskene på en human måte med åpenhet og nysgjerrighet.

3.2 Valg av forskningsmetode

Journalistene og skribentene er i en posisjon som gjør deres meninger om islam godt kjent på internettet og har vært data i mye av den tidligere forskningen på feltet (Haanshuus & Jupskås, 2017). Ut ifra offentlige artikler og ytringer kan det være vanskelig å forstå hvordan de legitimerer egne holdninger og kan gi stort rom for tolkning. I arbeidet med utformingen av oppgaven var jeg inne på ulike mediums nettsider. Deres virkelighetsforståelse er pakket inn i nyheter, og det kunne gjøre det vanskelig å få en nyansert forståelse av hva de faktisk mente. Personlige betraktninger er også naturligvis utelatt fra mediene og det er vanskelig å få en helhetlig forståelse av deres fortellinger. For å få den forståelsen jeg ønsket valgte jeg derfor å henvende meg direkte til de aktørene, som ytrer seg kritisk til islam på alternative medier, gjennom kvalitative intervju. Å komme tett på empirien gjorde det lettere for meg å få en forståelse for fenomenet noe som var med på å øke kvaliteten på forskningen.

Informantenes virkelighetsoppfatning bygger på erfaringer og tolkninger av eksisterende normer, fenomener og diskurser i samfunnet. I hovedsak knyttes alle informantene opp mot ett felles narrativ: motnarrativet. Derfor har jeg valgt å legge hovedvekt på deres *kollektive fortelling* og ikke deres individuelle historier. Dette har jeg valgt både av hensyn til informantenes anonymitet og fordi deres kollektive fortellinger har et større potensial for innsikt i innvandringskritikken som eksisterer i samfunnet forøvrig.

3.3 Narrativ analyse som metode

I analyser av verdensbilde pekes det ofte på to hoveddimensjoner (Lieblich et al., 1998). Den første er *holistisk* versus *kategorisk* tilnærming, som viser hvordan man fokuserer på en spesifikk del av narrativet eller om man fokuserer på hele narrativet. Den andre dimensjonen er om tilnærmingen legger vekt på *innhold* versus *form*. Jeg har valgt å anvende en kombinasjon av disse dimensjonene, med fokus på holistisk tilnærming og innholdet i narrativene. Gjennom en holistisk tilnærming søker jeg en helhetlig forståelse av fortellingen om «Den islamske trusselen». Ved å sette søkelys på innholdet i narrativene kan en både se på det *eksplisitte* og det *implisitte* innholdet i deres narrativer. Jeg vil legge vekt på begge deler: presentere *innholdet* i informantenes beskrivelser og analysere *meningen* i fortellingen. Hovedvekten ligger på det implisitte innholdet, altså meningen, i fortellingen.

Presser (2009) presenterer ulike måter å konseptualisere narrativer på. Narrativ kan brukes for å forstå *faktiske hendelser* i aktørens livsverden. Med utgangspunkt i en *objektiv* sannhet vil et relevant spørsmål være å vurdere i hvilken grad det informantene forteller er sant eller ikke. Narrativ kan også gi en forståelse av hvordan aktører selv *ser sin egen livsverden*. Narrativer vil da anses som noe *subjektivt* og aktørenes fortellinger trenger ikke som sådan å være objektivt sanne (Presser, 2009). Derfor er livsfortellingene ikke tolket som informasjon, men som mening. Dette har vært utgangspunkt for den analytiske tilnærmingen til mine data. Det overordnede fokus var hvordan informantene konstruerer en subjektiv mening fremfor å finne en objektiv logikk. I hvilken grad informantenes fortellinger har et reelt forhold til virkeligheten vil dermed ikke være relevant. Fokuset vil være på hvordan virkelighetsforståelsen informantene formidler konstrueres og argumenteres for. Om argumentene og påstandene er riktig eller feil, eller om hendelsene faktisk har skjedd, vil ikke være relevant (Feldman et al., 2004).

I analysen vil vektlegging av motsetninger være en måte å avsløre underliggende strukturer og kan knyttes til et konsept fra klassisk retorikk som kalles «entymem» (Feldman et al., 2004). Vanligvis er en entymem en ufullstendig logisk slutning, hvor ett eller flere premiss er underforstått. Det vil si at entymem tar form som et argument hvor én del mangler. Ofte er den manglende delen det viktigste premisset, men noen ganger kan det også være et mindre premiss eller til og med konklusjonen. Ved å la noe være usagt kan potensielt kontroversielle argumenter utebli. Fordi folk unngår å ytre meninger som enten er tatt for gitt, eller er kontroversielle, vil fortellinger derfor ofte inneholder entymier (Feldman et al., 2004). For mange oppleves informantens meninger som kontroversielle og derfor er det en fare for at kontroversielle argumenter uteblir.

3.4 Utvalg og rekrutteringsprosess

Intervjuobjektene er journalister og skribenter i alternative medier med et islamkritisk fokus. Alle mediene opererer innenfor demokratiske rammer og tar avstand fra vold. En av årsakene til at jeg ønsket å intervju journalister og skribenter, er fordi de er sentrale aktører i den offentlige debatten. Nettsidene deres har økende lesertall og gjennom sitt medium har journalistene mulighet til å påvirke mange og dermed også påvirke den offentlige diskursen. Informantens holdninger og meninger kan gi god innsikt i negative holdninger til islam i samfunnet og er derfor viktige objekter for forskning. Selv om islamkritiske holdninger i samfunnet er relativt utbredt (Hoffman & Moe, 2017), er det likevel ansett som kontroversielt å ytre dem i det offentlige rom. Dette gjør at mange gjemmer seg bak pseudonymer i kommentarfeltene eller kun velger å holde meningene sine innenfor den «private sfæren». Ettersom de fleste journalister og skribenter i alternative medier skriver med fullt navn ble de også mer tilgjengelige i rekrutteringsprosessen. Deres åpenhet om egne holdninger, samt deres engasjement og kunnskap rundt temaet, gjorde også at de ga mange gode og utfyllende svar og dermed et rikt datamateriale.

En utfordring med å intervju journalister er at de har erfaring med å legge frem historier om den sosiale verden på en overbevisende måte og kan ha mye å vinne på å «rekruttere» til sin sak. Det kan argumenteres for at de har en egeninteresse i å fremstille seg selv og sitt medium i best mulig lys. Dette kan innebære en risiko for at de velger å undergrave mulige innsigelser, feiltakelser og interne uenigheter. Dette kan være årsaken til at de i stor grad unngikk å vende

et kritisk blikk mot egen posisjon. De var for eksempel svært tilbakeholdende når det kom til spørsmål om negative reaksjoner på deres engasjement. Journalister er vant til å skape overskrifter, og det kan tenkes at de vet hvordan de kan unngå «overskrifter» om seg selv ved å fremstille seg i et best mulig lys.

Datamaterialet er basert på tilsammen ti intervjuer med skribenter og journalister som jobber i ulike alternative medier. Informantene kommer fra fem forskjellige alternative medier, og til sammen utgjør mediene en viktig del av mobiliseringen mot, og kritikk av islam, og innvandring av mennesker med religiøs tilhørighet i islam. Det er ingen andre kriterier lagt til mitt utvalg enn deres engasjement som skribent eller journalist i et alternativt islamkritisk medium. Alternative medier er en relativt liten gruppe og flere utvalgsriterier ville kunne ha store konsekvenser både for muligheter for å skaffe informanter, samt ivareta deres anonymitet i oppgaven. Derfor er ingen biologiske faktorer som kjønn, bosted og alder vektlagt. Å benytte fiktive navn kan være med på å «menneskeliggjøre» informantene og kunne vært positivt for å gi leseren innblikk i informantenes fortellinger. Dette vil derimot avsløre informantenes kjønn, som kan være identifiserende når utvalget representerer en så liten gruppe. Derfor har jeg valgt å kalle de «Informant 1», «Informant 2» og så videre.

I rekrutteringen av informanter kontaktet jeg dem gjennom e-postadresser som lå offentlig på mediens nettsider. Jeg sendte et informasjonsskriv med informasjon om konfidensialitet og anonymisering (vedlegg 1) og skrev kort om prosjektet i e-posten (vedlegg 2). Den første gangen sendte jeg ut e-post til i underkant av tjue personer. De færreste svarte, og jeg fikk kun rekruttert én informant. En svarte og ytret stor skepsis til prosjektet. Dette gjorde at jeg endret e-posten jeg tidligere hadde sendt ut til å være mindre formell og mer utdypende (vedlegg 3). Jeg redegjorde for hvorfor og hvordan jeg ønsket å gjennomføre prosjektet og sendte ut en ny forespørsel. Denne gangen sendte jeg forespørselen til fem nye personer. På det andre forsøket fikk jeg på kort tid rekruttert seks informanter. Det kan tyde på at åpenhet var positivt for rekrutteringen. I tillegg fikk jeg én informant gjennom snøballmetoden, ved at en av informantene kontaktet en annen informant for meg. I samråd med informantene har jeg også inkludert to intervjuer fra et tidligere prosjekt, en oppgave høsten 2018, i forbindelse med et emne i kvalitativ metode. Dette var en oppgave om de alternative mediens holdninger til de tradisjonelle mediene, hvor samme utvalg ble intervjuet. Oppgaven ble et springbrett for masteroppgaven da informantene kom mye inn på deres meninger og holdninger om islam.

Dermed anså jeg også dataene som relevante for dette prosjektet. Prosjektet ble godkjent av Norsk Senter for forskningsdata, 29. januar 2019 (vedlegg 5).

3.5 Gjennomføring av intervju

Ettersom formålet var å innhente beskrivelser av informantenes livsverden, var det som Kvale og Brinkmann (2015) kaller semistrukturert livsverdenintervju, fruktbart. Det innebærer å operere med en intervjuguide med gitte tema (vedlegg 4). Spørsmålene var relativt åpne for tolking av informantene selv. Det ga dem mulighet til å legge vekt på det de selv syntes var viktig, noe som jeg anså som en stor fordel for å forstå deres virkelighet. Ettersom jeg var ute etter deres historier, passet jeg på å la dem snakke så mye som mulig. Ifølge Riessman (2008) er dette en fruktbar metode å utføre narrative intervju på, da forskeren følger informanten ned den veien informanten selv velger. Intervjuguiden fungerte mer som en påminnelse om hvilke temaer jeg ønsket å være innom fremfor en strukturert liste med spørsmål. Som Sandberg sier: «The best way to capture research participants' repertoires of narratives is to let them be carried away by their own stories» (2010, s. 462).

Jeg vekslet mellom en lyttende og en aktiv intervjuer-rolle. Jeg var bevisst på å holde ute egne erfaringer og holdninger fra intervjusituasjonen. Dette for å skape større tillit mellom meg og mine informanter og samtidig etterstrebe en mest mulig nøytral tilnærming. Derfor ble åpne spørsmål vektlagt, fremfor kritiske eller normative spørsmål. Jeg ønsket ikke at informantene skulle føle at de måtte forsvare sine holdninger, men heller ha en avslappet samtale om deres tanker og verdier. Likevel er det umulig å hente frem upåvirket kunnskap ettersom kunnskapen som kommer ut av en intervjusituasjon uansett er konstruert i et samarbeid. Som aktiv intervjuer ba jeg dem om å utdype når noe var interessant, forklare når jeg ikke forstod, og noen ganger utfordre til refleksjon når det var noe som jeg oppfattet som selvmotsigende. Målet i narrative intervju er å få detaljer fremfor generelle påstander for å kunne forstå hvordan informantene hele tiden konstruerer en mening (Riessman, 2008). For å få en dypere forståelse av deres meninger, var en aktiv intervjuer-rolle noen ganger helt nødvendig. Dette viser hvordan narrative skapes i dialog mellom informant og intervjuer (Riessman, 2008). Dersom informantene beveget seg inn på temaer jeg ikke hadde tatt høyde for på forhånd, så jeg også dette som positivt. Det var også verdifullt å være innom de samme temaene under

hvert intervju. Det gjorde det lettere å lete etter de sentrale narrative som gikk igjen og å sammenligne hvordan de artet seg mellom de ulike informantene.

Intervjuene varte mellom 49 minutter og 80 minutter. For å gjøre situasjonen mest mulig komfortabel og avslappet for informantene fikk de selv velge hvor intervjuene skulle gjennomføres. Syv av intervjuene ble gjennomført på kafeer informantene selv valgte, ett var hjemme hos informanten selv, ett over e-post og ett på Skype. Som journalister var det tydelig at informantene mestret intervjusituasjonen svært godt. De virket komfortable med situasjonen og ga utdypende svar. Alle informantene godkjente bruk av lydopptaker, noe som var en stor fordel med tanke på tilstedeværelse under intervjuet og senere analyse av dataene.

3.6 Forskningsetiske betraktninger

I arbeidet med kvalitative data håndterer man datamateriale som omhandler konkrete aktører. I mitt tilfelle er alle informantene og deres medium en del av den offentlige sfære. Det er et svært viktig forskningsetisk hensyn at informantene ikke utsettes for risiko og skade uten selv å være klar over det. Informantene kan betegnes som ressurssterke individer og mange av dem er relativt medievanne og har lang erfaring i å uttrykke sine standpunkter. Likevel møter de ofte sanksjoner knyttet til sine holdninger og meninger, og derfor så jeg det som spesielt viktig å etablere god tillit mellom meg og mine informanter. Jeg var åpen om min intensjon med oppgaven og hva jeg ønsket å få ut av intervjuene. I forkant av intervjuene fikk informantene tilsendt en skriftlig redegjørelse av dette (Vedlegg 1), i tillegg til at det ble avklart i starten av hvert intervju. Jeg presiserte at deltakelse er frivillig og at de kan trekke seg når som helst. Informantene ble også anonymisert. Det er få medier i den alternative sfæren som kan være utfordrende i forbindelse med anonymisering. Som tidligere nevnt har jeg ikke lagt vekt på biologiske faktorer ved informantene, som kjønn og alder, for å bevare deres anonymitet. Jeg har også utelatt detaljerte skildringer om personlige opplevelser, familieforhold og fortid for at informantene ikke skal være gjenkjennelige.

Oppgavens tematikk gjør at jeg beveger meg inn på et sterkt politisert felt. Jeg har vært bevisst på å holde meg mest mulig nøytral og upartisk i mitt analysearbeid. Dette er gjort av hensyn til informantene, men også for å øke kvaliteten på forskningen. For å skape en god dialog i intervjusituasjonen var jeg opptatt av mest mulig symmetri mellom meg og mine

informanter. Maktforholdet mellom forsker og informant er ofte asymmetrisk. Som reaksjon på en intervjuers dominans kan noen informanter holde tilbake informasjon eller snakke utenom temaet (Kvale & Brinkmann, 2015). Ettersom informantene var journalister og skribenter, og alle var eldre enn meg, kan det tenkes at det oppsto en asymmetrisk relasjon i motsatt retning. Dette kan ha bidratt til at informantene følte seg avslappet og trygge og snakket mer ærlig og åpent om sine holdninger og meninger. Informantene kom med svært utfyllende svar og virket å være tilsynelatende trygge i intervjusituasjonen, noe jeg anså som positivt for mine data.

Som forsker har jeg monopol på tolkningen av deres erfaringer. Det er umulig å forholde seg fullstendig objektiv til sosiale fenomener, men bevissthet og fokus på en nøytral tilnærming har vært nødvendig. Forskningen på feltet er i stor grad preget av normative begreper som informantene selv ikke anerkjenner som «islamofobi», «ytre høyre», og «høyrradikal». For å få en mest mulig nøytral og etisk forskning har jeg valgt å ikke benytte meg av disse begrepene. Verdiladede begrep om informantene vil kunne stå i veien for en god samfunnsvitenskapelig analyse, samtidig som det kan være med på å gi et stempel som fremmedgjør informantene. Med utgangspunkt i et humant menneskesyn ble informantene ansett som likeverdige mennesker med hvert sitt unike perspektiv.

3.7 Koding og transkribering

Gjennom rollen som intervjuer og transkribent påvirker jeg konstruksjonen av narrative i dataene jeg analyserer (Riessman, 2008). Lydopptakene som ble gjort under intervjuene er transkribert tekstnært og ordrett. Grunnlaget for analysen er de transkriberte intervjuene. Dialektuttrykk ble fjernet for å bevare anonymiteten. Pauser og gjentakelser ble utelatt ettersom det var innholdet i det de sa, og ikke hvordan de sa det, som var relevant for min oppgave. Deretter ble materialet kodet etter det som Tjora (2012) kaller tekstnær koding. Tekstnær koding er koder og merkelapper basert på empirien. Disse ble deretter kategorisert, noe som ga meg en oversikt over temaene som gikk igjen i mitt datamateriale. Dette gjorde det lett å se likheter og ulikheter mellom informantenes svar og å se det som var relevant for oppgavens problemstilling. Det gjorde det også mulig å utvikle masternarrativet og motnarrativet. Både master- og motnarrativet er basert på beretninger fra informantene.

3.8 Studiets kvalitet

Validitet viser til gyldigheten eller påliteligheten i forskningen (Kvale & Brinkmann, 2015). I forbindelse med narrativ analyse er to nivåer av validitet viktig: validitet av historiene som ble fortalt fra informantene og validitet av analysen eller historien som ble fortalt av forskeren (Riessmann, 2008). Når pålitelighet i forskningen blir vurdert, har det vært mye diskusjon rundt «sannhet» (Riessmann, 2008). En vanlig innvending knyttet til vurdering av validitet til informantenes fortellinger er om de samsvarer med virkeligheten eller om de er vridd og manipulert. Dette er utfordrende med kvalitativ forskning, da minner kan være feilaktige og informantene kan ha egeninteresse av å fremme seg selv. Ettersom jeg var ute etter informantenes egne forståelser, er det ikke nødvendigvis relevant i hvilken grad det de sier samsvarer med virkeligheten. Som tidligere nevnt, er det ikke relevant om deres fortellinger er knyttet til en objektiv virkelighet i min tilnærming til narrativ analyse. I den fenomenologiske tilnærmingen som prosjektet tar sikte på er det også informantenes subjektive virkelighet som er relevant. Om historiene er bevisst usanne eller manipulert forteller de likevel hvordan informantene rasjonaliserer deres holdninger og hjelper oss å forstå den komplekse naturen av verdier, identiteter, kulturer og samfunn (Sandberg, 2010).

Validitet av forskningsarbeidet kan forskeren selv i stor grad påvirke. For å øke validiteten har jeg valgt å benytte meg av hyppige sitatbruk for å gi leseren innblikk i «rådatamaterialet» og mulighet til å selv danne et inntrykk av dataene i oppgaven. Grad av tillit kan også ha en direkte påvirkning på datamaterialets validitet. Tidligere forskning viser at det er en utbredt mistillit til akademia i alternative media (Jupskås, 2012; Rydgren, 2007). Derfor var det helt avgjørende at prosjektet ble presentert på en måte som skapte tillit og troverdighet hos informantene. I tillegg til informasjon om deltakelse i prosjektet, redegjorde jeg også for hvorfor jeg hadde kontaktet akkurat dem. Jeg la vekt på egen nysgjerrighet i møte med informantene og var ærlig rundt formålet med prosjektet. Mine egenskaper som ung, nysgjerrig, student viste seg å være en rolle som flere sympatiserte med, og mange uttrykte hjelpsomhet og positivitet. Selv om noen virket å være noe skeptiske, synes det å spille med åpne kort å ha en positiv effekt på informantene.

Reliabilitet handler om i hvilken grad metoden som er anvendt er pålitelig og/eller ikke-tilfeldig. Da er det viktig å spørre seg om resultatene ville ha blitt de samme hvis en annen forsker hadde gjennomført intervjuene. Fordi funnene i kvalitativ forskning er

kontekstavhengig, er det umulig å gjengi nøyaktig den samme situasjonen ved et senere tidspunkt. I et narrativt perspektiv vil historiene som kommer frem være et resultat av intervjuene (Maines, 1993). Gjennom intervjuer og transkribering spiller derfor forskeren en viktig rolle i hvordan narrative blir skapt (Riessman, 2008). Narrative er heller ikke statiske enheter. De endrer form etter hvem de fortelles til, når de fortelles og hvilken kontekst de fortelles i.

For å øke reliabiliteten er gjennomsiktighet og dokumentasjon av forskningsprosessen helt sentralt (Kvale & Brinkmann, 2015). For å sikre reliabilitet har jeg forsøkt i størst mulig grad å være åpen om og redegjort for valg jeg har gjort underveis i forskningsprosessen. Det kan styrke oppgavens reliabilitet at intervjuene har blitt utført med utgangspunkt i delvis strukturerte intervjuer, hvor alle informantene bedt om å snakke om utvalgte tema. I tillegg benyttet jeg meg av lydopptaker for å kunne gjengi nøyaktig hva de sa og i rekkefølgen de sa det. Da unngikk jeg selektive gjengivelser i notatform, og kunne kontinuerlig gå tilbake til det helhetlige transkripsjonsmaterialet, noe som var viktig gjennom hele analysearbeidet.

Generaliserbarhet dreier seg om undersøkelsen er gyldig utover det som er studert, om det har en overføringsverdi. Utvalget av intervjupersoner er ikke representativt i statistisk forstand og dermed er ikke statistisk generalisering mulig. Derimot er målsetningen med dette prosjektet at det kan ha overføringsverdi gjennom det Tjora (2012) beskriver som analytisk generalisering. Dette vil si at resultatet mitt kan bidra til en forståelse av samme tema, utført med andre informanter, eller på et annet område. Ved å analysere noen journalister og skribenters forståelse av islam håper jeg det kan frembringe ny innsikt i alternative medier, fremveksten av islamkritikk og den politiske polariseringen i samfunnet. Fokus på det kollektive aspektet av fortellinger kan vise hvordan de har konsekvenser utenfor det fortellende individet. Fortellinger er viktige i sosial mobilisering og er avgjørende for å skape sosiale endringer. Narrativeens potensiale til å skape en sosial forandring gjør dem relevante å forske på. Derfor ønsker jeg at oppgaven også kan hjelpe oss å få en dypere forståelse av islamkritikk som sosialt fenomen (Riessman, 2008).

4. Analyse

Analysen er strukturert ut fra rammeteori, som er presentert tidligere, og tar utgangspunkt i fortellingen om «Den islamske trusselen». «Den islamske trusselen» er plottet i den kollektive fortellingen og driver historien fra start til slutt. Fortellingen går ut på hvorfor informantene opplever islam som trussel, hvem som skjuler trusselen, hvilken konsekvens dette har og hvordan informantene jobber imot dette.

Først i analysen vil jeg presentere to strukturelle narrativ: *masternarrativet* og *motnarrativet*. Begge narrativene er basert på informantenes fortellinger om hvordan de opplever en dissonans mellom den hegemoniske diskursen og egen oppfatning. Fiendebildet består av to fiender, den *ytre* og den *indre*. Den ytre fienden er islam. Jeg vil se på hvorfor islam anses som å være et problem, kategorisert i tre narrativer: *den kulturelle trusselen*, *den sikkerhetsmessige trusselen* og *den økonomiske trusselen*. Gjennom motnarrativet argumenterer informantene for hvorfor den hegemoniske diskursen om islam i masternarrativet ikke stemmer. De som har skylden for problemet er offentligheten og kan forstås som *den indre fienden* i fortellingen. Det er offentligheten, både politikerne og de tradisjonelle mediene, som får skylden for at muslimene har fått komme til Norge. Den neste delen av analysen handler om hva informantene mener «Den islamske trusselen» vil føre til. Her tegner informantene et mørkt og dystert bilde av fremtiden. I den siste delen av analysen vil vi se hvordan de, som helter i fortellingen, går gjennom prøvelser og ofringer for å kjempe mot masternarrativet. «Den islamske trusselen» inneholder både motivasjonen, legitimeringen og argumentasjonen av deres islamkritiske holdninger og gir samtidig et bredere bilde av den virkelighetsforståelsen de presenterer.

4.1 Strukturelle narrativer

Informantene oppgir og refererer til én felles kollektiv fortelling som viser at det eksisterer et felles rammeverk de har bygd sin virkelighetsoppfatning rundt. Fortellingen er samlet i to strukturelle narrativ: masternarrativet og motnarrativet. Masternarrativet beskriver det informantene mener er den hegemoniske diskursen i samfunnet. Konstruksjonen av motnarrativet kan ses som en reaksjon på hvordan de opplever den offentlige diskursen. Masternarrativet er informantenes fortellinger om den offentlige diskursen og viser hvordan

de forstår og tolker de dominerende kulturelle normene i samfunnet. Motnarrativet er informantenes oppfatning av hvordan virkeligheten *egentlig* er, hvor de stiller seg i kontrast til den hegemoniske diskursen som eksisterer i samfunnet. Dermed er motnarrativet relasjonelt knyttet til masternarrativet ettersom det orienterer seg til, og er en motreaksjon på, den offentlige diskursen. De to narrativene kan ses som to konkurrerende forståelser av virkeligheten og hva som er sannheten.

4.1.1 Masternarrativet: *den hegemoniske diskursen*

Ifølge informantene så bygger samfunnets hegemoniske diskurs på at vi lever i et lykkelig flerkulturelt samfunn, hvor innvandring anses som en berikelse og en ressurs. Samfunnet beveger seg i riktig retning på de fleste områder, med unntak av klima. Islam er en fredelig religion som er forenlig med et vestlig demokrati. I koranen dyrkes empati og kjærlighet som sentrale budskap, og islam er en religion i likhet med alle andre religioner. Problemer tilknyttet innvandring vil gå seg til med tiden, når innvandrerne er integrerte og majoritets- og minoritetskulturene tilpasser seg hverandre. Norge blir sett på som et velfungerende demokrati, med en høy grad av tillit i befolkningen og hvor ytringsfriheten står sterkt. Tradisjonelle media er på parti med folket og objektive i sine vinklinger, mens de alternative mediene produserer «fake news» og konspirasjonsteorier. De som kritiserer innvandring og islam er rasistiske, islamofober og ekstremister. Deres meninger forsøpler debatten og er direkte farlig for demokratiet. Derfor må de knebles og stenges ute av den offentlige samtalen. Terrorangrepene 22. juli 2011 ses på som en konsekvens av fordommer mot islam og derfor må alt som bryter med idéen om et lykkelig flerkulturelt samfunn stoppes eller endres.

Det er viktig å påpeke at dette er informantenes egne beskrivelser av samfunnet, noe som betyr at de nødvendigvis ikke gjenspeiler virkeligheten. Beskrivelsene viser heller hvordan de forstår og tolker de kulturelle normene og verdiene i samfunnet.

4.1.2 Motnarrativet: *en alternativ sannhet*

Ved å fortelle en alternativ fortelling om samfunnet ønsker motnarrativet å svekke masternarrativets posisjon som det dominerende fortellingen i samfunnet. Motnarrativet gir et bilde av et samfunn som beveger seg i feil retning, hvor det meste var bedre før. I

motnarrativet fremstilles masternarrativet som et produkt av et samarbeid mellom politikere, tradisjonelle medier og andre statlige aktører. Tradisjonelle medier, også kalt «mainstream media» eller MSM, driver ikke samfunnskritisk journalistikk, men unnlater bevisst å fortelle sannheten. Dette gjør de fordi de har en venstrevridd agenda, og alt som ikke passer inn på venstresiden blir sett på som politisk ukorrekt og stenges ute av debatten. «Mainstream media» er derfor ikke på parti med folket, men med politikerne og staten. Klimahysteriet er delvis feil og i beste fall veldig overdrevet. Et overdrevet fokus på klima overskygger den virkelige faren Norge står ovenfor: «Den islamske trusselen». På grunn av en altfor liberal innvandringspolitikk har Norge blitt et «ingenmannsland hvor alle kan slå seg ned» (Informant 2). Fornuftige mengder med fremmedkultur i samfunnet kan fungere, men det er én gruppe som skiller seg ut negativt og det er muslimer. I dette narrativet er ikke muslimer en marginalisert gruppe, men en gruppe som har fått altfor mye makt og alt for mange rettigheter. Islam er ikke bare en religion, men en totalitær ideologi og regnes som den største trusselen for norsk kultur, økonomi og landets sikkerhet. Det finnes ikke ett «muslimsk samfunn» i verden hvor menneskerettigheter og demokrati anerkjennes og hvis ikke utviklingen stoppes kan det samme skje i Norge.

4.2 Hva er problemet? «Den ytre fienden»

Informantenes fiendebilde kan deles inn i en «indre» og en «ytre» fiende som er antagonistene i fortellingen. Plottet i motnarrativet er «Den islamske trusselen» hvor islam anses som samfunnets største problem og kan kategoriseres som den «ytre» fienden. «Den islamske trusselen» hviler på tre sekundære narrativer som beskriver årsaken til at islam er det største problemet i dagens samfunn: *den kulturelle trusselen*, *den sikkerhetsmessige trusselen* og *den økonomiske trusselen*. Informantene bruker narrative til å argumentere og legitimere sine negative holdninger til islam. Narrative er ikke gjensidig utelukkende og informantene støtter seg til flere samtidig. Alle narrative henger sammen og påvirker hvordan informantene ser på fremtiden. Helt sentralt i fortellingen er deres moralske vurdering av islam. Dette vil jeg vektlegge fordi den moralske vurderingen er viktig både i narrativ teori og for å forstå hvordan deres islamkritiske ståsted legitimeres.

4.2.1 Den kulturelle trusselen

Narrativet om *den kulturelle trusselen* er fortellingen om hvordan og hvorfor islam er en trussel for norsk kultur og norske verdier. Dette narrative inneholder to hovedargumenter: *Trusselen mot demokratiet* og *trusselen mot den norske kultur*. Gjennom narrative rasjonaliserer informantene sin kritikk av islam. En annen viktig del av hvordan informantene rasjonaliserer deres islamkritiske ståsted er gjennom symbolsk grensedraining mellom «islam» og «andre religioner» og «islamske verdier» og «demokratiske verdier».

Trusselen mot demokratiet

I motnarrativet er ikke islam bare en religion, men også en ideologi. Informantene skaper et klart skille mellom islam og andre religioner: «Islam er en rå ideologi og ond politikk forkledd som religion» (Informant 10). Selv om alle informantene gir uttrykk for å være generelt religionskritiske, opplever de ikke andre religioner som truende eller farlig på samme måte som islam. Informant 5 forteller at det er sharia-lov som gjør islam til politikk og noe lignende eksisterer ikke i kristendom og andre religioner. På grunn av religiøse lover som sharia-loven mener informantene at islam ikke skiller mellom politikk og religion, og dermed er ikke islam bare en religion, men også en ideologi.

Islam ofte sammenlignet med andre religioner for å tegne et bilde av hvorfor de mener islam er et problem for samfunnet. Et argument som nevnes i flere intervjuer er at islam er den eneste religionen uten «den gyldne regel»: «Hvis Allah hadde vært snill og god, så hadde han jo befalt muslimene å oppføre seg mot andre på den måte de vil at de skal oppføre seg mot dem» (Informant 1). «Den gyldne regel» er et etisk prinsipp som oppfordrer til gjensidig god handling mot sine medmennesker. Siden dette prinsippet ikke eksisterer i islam, regnes ikke islam som en religion med et godt menneskeverd. Den moralske vurderingen av islam er derfor at islam er «fiendtlig innstilt overfor andre» (Informant 10), og mangelen på en gyldne regel blir ansett som en bekreftelse på det.

Informantene mener at fordi sharia-loven ikke kommer fra folket, men fra Gud, bryter den med selve grunnprinsippet i demokratiet om folkesuverenitet. I tillegg mangler både sharia-loven og islam demokratiske verdier. Det konstrueres et bilde av at islam og demokrati verdier er uforenelig:

Ytringsfrihet, hvordan står det til med den i islam? Likestilling, hvordan står det til med den i islam? Likeverd, hvordan står det til med det i islam? Religiøs frihet, hvordan står det til i islam? Fuckings jævla dårlig. (Informant 8)

I Norge er det en felles forståelse av at demokratiske verdier skal anerkjennes. Ved å fremstille islam som en trussel for demokratiet danner informantene en forestilling om at islam og demokrati står i motsetninger til hverandre. Det foregår en symbolsk grensedragnings mellom demokratiske verdier og islamske verdier som er med på å forsterke muslimer som en del av en «ut-gruppe» (Lamont, 1992). Blant informantene er det en stor enighet om at islam er en anti-demokratisk ideologi, men likevel er det noen av informantene som mener at det finnes muslimer som anerkjenner demokratiske verdier. Disse informantene skiller mellom «konservative muslimer» og «liberale muslimer». De anerkjenner at det finnes liberale muslimer som har beveget seg lenger bort fra islam og derfor anerkjenner demokratiske verdier. De konservative muslimene blir sett på som islamister: «Det er veldig vanskelig å være en konservativ muslim uten å være islamist i en eller annen variant» (Informant 4). Andre informanter har et mer deterministisk syn på muslimer og avviser helt at det finnes liberale muslimer: «De er i så fall eks-muslimer» (Informant 1).

Trussel mot den norske kulturen

Praktisering av islam innebærer ofte synlige religiøse symboler som gjør muslimer gjenkjennelig i gatebildet. Informant 6 forteller: «Det [islam] er så utvendig, for eksempel hijab. Jeg oppfatter det litt påtrengende, rett og slett. Jeg er ikke så veldig interessert i å få andre menneskers religiøsitet på maten». Mange av informantene uttrykker en misnøye med muslimenes synlighet og idealiserer fortiden med et mer monokulturelt samfunn. Ønsket om å ta vare på norsk kultur og norsk tradisjon er med på å tydeliggjøre en konservativ forståelsesramme, eller «tilhengere av føre-var-prinsippet» som Informant 7 kaller det. Konservativ er noe flere av informantene velger å kalle seg selv, eller omtaler sin egen gruppe som, og fremstår som en viktig del av deres personlige narrativ. Likevel brukes også liberale verdier som argumentasjon mot islam. Et eksempel på dette er i forbindelse med likestilling av kvinner: «Er det noe som virkelig får meg til å se rødt, så er det tvang mot kvinner. Det er så ekstremt provoserende» forteller Informant 5. Informant 9 forteller:

Jeg vil si at det [islam] faktisk er verre enn kommunisme og nazisme også, fordi de er så innmari undertrykkende mot sine egne. Og da gjelder det spesielt kvinnene. Så halvparten av befolkningen er jo undertrykt. (Informant 9)

Informant 9 og Informant 5 snakker med basis i en feministisk kritikk av islam ved å vektlegge at kvinner blir undertrykt av mannen og derfor ikke er likestilt. Her tar de også muslimske kvinners posisjon og bruker argumentet om likestilling for å synliggjøre skillet mellom muslimsk og norsk kultur. Her danner informantene et personlig narrativ som progressive og delvis motstridende med deres konservative identitetsforståelse. Religiøs tildekkelse, som for eksempel hijab, ses på som et symbol på den manglende likestillingen og oppleves som spesielt provoserende:

Jeg lurer på hvordan det føles å være muslimsk jente og ikke ha noen på sin side. Det kan ikke være morsomt. Når skoleverket, lærerne og venstresiden sier at du skal bruke hijab, så må du det. Frivillig. Så slipper du å bli kalt hore. (...) Det er et svik mot jenter som er helt uforståelig. (Informant 5)

Informant 5 ser på bruken av hijab som tvang og det fremstår som helt utenkelig at det er noe de frivillig kan ha valgt eller ønsket selv. Det tolkes dermed som frihetsberøvende å la de ha på hijab, og frihetsfremmende å tvinge de til å fjerne den. Dette er på grunn av en sterk sosial kontroll innad i miljøet, hvor muslimske kvinner i realiteten ikke har noe valg. Informant 8 mener derimot at det er kvinnenenes eget ansvar og opplever det som manglende respekt for det norske samfunnet å benytte seg av hijab:

Folk peker på meg og kaller meg rasist fordi jeg sier at jeg synes ikke noe om den hijaben din. Jeg vet hva den står for. Du kan ikke bare selv definere hva den hijaben skal være. Den er et symbol. Du bærer et symbol. Du kan ikke bare si at det betyr identitet. Hva betyr det for meg? Hvilken respekt viser det for samfunnet? (Informant 8)

Liberale verdier som likestilling mellom kvinner og menn er prinsipper som tidligere har vært kjempet frem av venstresiden og ligger dermed nærmere den hegemoniske diskursen i samfunnet. På grunn av liberaliseringen i samfunnet kan være med på å gi argumentene større gjennomslagskraft og større mobiliserende effekt. Perspektivet kan både tolkes som en strategi, men også forstås som et argument mot islam. Kampen om seksuelle minoriteters rettigheter har også vært en liberal verdi som historisk har vært kjempet frem av venstresiden i politikken. Informant 6 forteller:

Noen mener at vi er kulturrasister. Jeg mener det uttrykket ikke hører hjemme noen steder. Men i så fall kan jeg godt si at jeg er det. Noen kulturer er bedre enn andre. Det er faktisk bedre å la homofile gifte seg, enn å ville steine dem. (Informant 6)

Her bruker Informant 6 liberale verdier til å legitimere islamkritikk. Informant 6 legitimerer et etnosentrisk blikk ut fra en moralsk vurdering av islamsk kultur sammenlignet med norsk kultur. Gjennom å kategorisere islam som fiendtlig mot homofile får kulturen lavere moralsk verdi. Dette viser et noe deterministisk syn på kultur, hvor sjansene for individuell endring og vestlig påvirkning antas å være liten. Det at innvandrere velger å komme til Norge tolkes som en underbygging av argumentet om at «vesten er bedre enn resten». Informant 4 forteller: «De aller fleste har kommet hit fordi de mener at det norske samfunnet er et bedre sted å leve enn der man kommer fra. Og grunnen til det har jo mye med kulturen å gjøre også». Måten informantenes kritikk fremstilles på, bærer tydelig preg av en oppfatning om at vestlig kultur er overlegne islam og muslimsk kultur.

«Integreringsparadokset»

Som svar på spørsmålet om hva norsk kultur er, så er det to verdier som er gjennomgående i intervjuene og som beskrives som særnorske: tillit og fellesskap. Innenfor motnarrativet står disse verdiene i fare for å viskes ut på grunn av det flerkulturelle samfunnet. Informantene drar en grense mellom «en flerkulturell stat» og «det norske fellesskapet», hvor det ene utelukker det andre.

Jeg mener at multikulturalismen som en statsbyggerideologi er utopisk. Den lar seg ikke gjennomføre. Den vil ende i et samfunn med mye større splid og uvennskap og en mindre offentlig sektor hvor det er mye vanskeligere å inndrive skatter og avgifter. (Informant 7)

Muslimere oppfattes som veldig lojale mot sine egne: «Muslimere har jo ikke den nasjonalitetsfølelsen. Hos dem er det et verdensomspennende brorskap» (Informant 1). Her tydeliggjøres det at muslimere regnes som en homogen gruppe, hvor etniske og kulturelle variasjoner viskes ut. Det at muslimene anses å være så lojale mot sine egne gjør at de oppfattes som illojale mot Norge. Derfor anklages muslimene for å ekskludere seg fra samfunnet og å ikke ville være en del av det norske fellesskapet. Informant 8 beskriver det slik: «De tenker bare på meg, meg og meg. Det er ingen samfunnskontrakt-tenking.» Informant 1 beskriver det på denne måten: «De melder seg overhodet ikke inn i samfunnet for

å bidra til å bygge velferdssamfunnet. Det er bare meg og klanen.» På den måten fremstilles muslimene først og fremst som egoistiske, men også i kontrast til den norske verdien «fellesskap».

Det kan fremstå som noe paradoksalt at informantene selv fremhever verdien om fellesskapstenkning, men samtidig drar symbolske grenser som er med på å skille muslimer fra nordmenn. Dette kan forklares med at informantene har en spesifikk forståelse av fellesskap. Motnarrativet bygger på en forståelse av at fellesskap er tenkt som likhet, hvor ulikhet assosieres med konflikt og likhet assosieres med harmoni. Et homogent samfunn idealiseres og fremmes som mer velfungerende og harmonisk enn et flerkulturelt samfunn. Dette kan også forklare hvorfor de snakker svært positivt om eks-muslimer som kan oppleves nærmere seg selv og nærmere «inn-gruppen». Et bedre forhold til eks-muslimer er også med på å legitimere kritikk av islam som religionskritikk og ikke som kritikk av mennesker: «Men det betyr jo ikke at alle muslimer står for den ideologien. Man må skille mellom muslimer og islam. Islam er ideologien og muslimer er mennesker» (Informant 9). Noen informanter skiller ikke mellom individuelle variasjoner blant muslimene, men fremstiller muslimene som «passive bærere» av ideologien. Som informant 5 sier: «Også muslimene er offer for islam».

De som skiller mellom liberale og konservative muslimer, er helt tydelig mer kritisk til de konservative muslimene enn de liberale. Likevel er *alle* informantene er nøye med å påpeke at det ikke er muslimene, men islam de kritiserer. Dette kan ses på som en måte å legitimere kritikken gjennom å tilpasse seg normene i samfunnet. Det er generelt mer akseptabelt å kritisere en religion enn å kritisere deres tilhengere. Den sterke kritikken av islam blir også «dehumanisert» fordi den ikke handler om mennesker, men om det de kaller en ideologi eller en tankegang. Likevel fremstår skillet mellom islam og muslimer noen ganger som utydelig og kritikken fremstår som å være rettet mot muslimer og ikke islam. Informantene legitimerer dette med at *årsaken* til problemet kommer fra islam. For eksempel hevdes det at årsaken til muslimenes egoisme er verdiene som stammer fra islam.

En forståelse av fellesskap tenkt som likhet ligger også til grunn for informantene sin forståelse av integrering. I narrativet om den kulturelle trusselen er islamsk kultur ansett som negativt for samfunnet, og derfor kreves det også at muslimene skal legge bort egen kultur når de skal integreres. Muslimene kritiseres for å ikke melde seg inn i det norske samfunnet. «Ingen av de muslimene vi har i Norge i dag er integrert og de ønsker ikke selv å bli det. Ofte

hører vi at de sier: Vi vil ikke bli som dere» (Informant 1). Sitatet viser en forståelse av at integrering handler om å bli lik oss, det vil si mest mulig norsk. Ønsket om å ikke ville bli som «oss» tolkes som et tegn på manglende integreringsvilje. Det er gjennomgående at informantene forventer og ønsker en assimilering av muslimer, og ikke en integrering:

Hvis du ikke er villig til å la din egen livsførsel styres av de normene og reglene som vi har i Norge, da er du ikke integrert. Hvis du tusler rundt i sharia-uniform eller snabeltøfler og insisterer på å flashe religionen din i det offentlige rom og insisterer på at norsk offentlighet skal tilpasses dine kulturelle eller religiøse krav, da er du ikke integrert. (Informant 1)

Deres etnosentriske syn kommer tydelig frem i deres definisjon og forståelse av integrering. Norsk og muslimsk kultur oppleves som uforenlig. Det vil ikke være mulig å være integrert og samtidig bære religiøse plagg. Derfor blir deres synlige religiøsitet et tegn på en blanding av manglende vilje og evne til integrering. Dette illustrerer og bygger på en tydelig «oss/dem»-tankegang og en ekskluderende norskhet.

Masternarrativet legger opp til en annen forståelse av integrering hvor en vellykket integrering også krever en innsats fra nordmenn. Årets nyord fra 2016, «hverdagsintegrering», ble først brukt av statsminister Erna Solberg i hennes nyttårstale fra samme år. Det gir uttrykk for at integrering ikke bare er politikere og innvandrernes ansvar, men noe alle har et ansvar for. Dette stiller informantene seg svært kritiske til. De tolker det som et tegn på hvordan muslimene tar seg til rette i samfunnet og får mer makt, goder og sympati ved å «selge inn seg selv i offerrollen» (Informant 8). I motnarrativet blir det å gi nordmenn ansvaret for integrering også en måte å stakkarsliggjøre muslimene på. Informant 5 forteller: «Jeg mener det er en rasistisk tanke, innvandrere er fullt i stand til å ta vare på seg selv. De er voksne mennesker og er fullt ut i stand til å vite hva de skal gjøre og hva de ikke skal gjøre».

Motnarrativet bygger på en gjennomgående eksklusiv og ekskluderende norskhet. Samtidig som muslimer kritiseres for å ikke ønske å bli integrert, bygger narrativet på en idé om at de er så ulike og så annerledes at de derfor er «uintegrerbare». Dermed blir ulikheten en enorm barriere for integrering: «Muslimer i Norge er som kristenrussen. De vil gjerne være russ, men de har dette elementet i seg. Vi er oss og vi holder oss for oss selv» (Informant 5). Formuleringen «dette elementet i seg», gir uttrykk for at det er noe iboende i muslimene som gjør dem umulig å integrere. Dette gjør at muslimske nordmenn aldri kan få innpass, selv om

det kreves av dem, og selv om de måtte ønske det selv. Dermed er de «dømt» til å mislykkes. Motnarrativet består av en kategorisk fremstilling av muslimer hvor nyanser og individuelle forskjeller viskes ut. Det er et gjennomgående fokus på en annerledeshet og det trekkes ikke frem noen former for likhet mellom nordmenn og muslimer. Dette kan være med på å redusere muslimer til å være noen bestemte kollektive karaktertrekk som fremstår nærmest urokkelige. Å fremheve det de mener er «de andres» negative egenskaper kan være med på å legitimere ekskludering og kritisering.

4.2.2 Den sikkerhetsmessige trusselen

I narrativet om *den sikkerhetsmessige trusselen* ser vi hvordan informantene kriminaliserer muslimer og hvordan de avpolitiserer høyreekstrem terrorisme. Masternarrativet knytter kriminalitet til fattigdom og miljø, mens motnarrativet knytter islam og kriminalitet sammen. Årsaken til den sikkerhetsmessige trusselen i motnarrativet kan knyttes til det kulturelle narrativet. Informantene hevder at muslimene er fra en voldskultur eller har verdier som er anti-demokratiske. I narrativet om den sikkerhetsmessige trusselen er det to fortellinger som er relevante, fortellingen om *de farlige muslimene* og fortellingen om *den ufarlige høyreekstremismen*. Begge narrativene er med på å skape en forståelse for trusselbildet som eksisterer i motnarrativet og samtidig legitimere kritikken av islam. Gjennom en eksplisitt innramming av muslimer som kriminelle rasjonaliseres en kritikk og eksklusjon av dem som gruppe.

De farlige muslimene

Informantene beskriver en samfunnstilstand med økende vold, overgrep og kriminalitet. Informant 5 forteller: «Og når dattera di blir voldtatt eller trakassert på gata, og du er pappa da har du fått nok. Da skjønner du at noen har jugd for deg. Og da begynner du å lete etter hva var det som gikk gærent». I sitatet snakker ikke Informant 5 om seg selv, men forteller en historie om samfunnstilstanden, hvor muslimer voldtar og trakasserer kvinner. Dette bidrar til å kriminalisere eller stemple muslimer i sin helhet og konstruerer muslimer som kvinneundertrykkende og voldelige. Informant 5 argumenterer videre hvor hans motivasjon er tydelig:

Jeg er jo veldig opptatt av å beskytte jenter, det har faren min banka inn i huet mitt. «Pass på jentene, det er gutters jobb.» Gutter som ikke passer på jenter er helt verdiløse. Pass på at jenter har det bra. Altså, jeg ser hvilken trussel islam er mot kvinner. Det er jo aldeles skrekkelig. (Informant 5)

Her inntar Informant 5 en beskyttende rolle i sitt personlige narrativ overfor kvinner ved å referere til den tradisjonelle forestillingen om at det er mannens ansvar å beskytte kvinnen. Informanten konstruerer seg selv som en helteskikkelse som beskytter og er omsorgsfull ovenfor kvinner. Her synliggjøres det hvordan normen om maskulinitet påvirker informantens personlige narrativ. Dette bryter med det feministiske argumentet om likestilling mellom kjønnene, som ble presentert av samme informant tidligere i analysen, hvor likhet mellom kjønnene var kjernen i argumentasjonen.

Et ord som er gjennomgående i intervjuene er ordet *farlig*. Det argumenteres med at muslimer er farlige på grunn av voldskulturen i islam. Argumentasjonen i forbindelse med *den sikkerhetsmessige trusselen* knyttes blant annet til utplukkede sitater fra koranen. Flere av informantene forteller at de selv har lest deler av koranen, hadithene og annen islamsk litteratur. Informantene mener at koranen oppfordrer til vold og ettersom koranen er Allahs egne ord har koranen en stor autoritet i islam. Ifølge informantene øker kriminaliteten i Oslo på grunn av økende innvandring. Den sikkerhetsmessige trusselen islam representerer holdes skjult og dekkes over av masternarrativet: «Det faktum at det i all hovedsak er muslimer som står bak overgrepsvoldtekter, ran, narkotika- og vinningsforbrytelser, samt svindel ovenfor offentlige myndigheter, forties» (Informant 10). Ettersom «Den islamske trusselen» truer masternarrativets eksistens legges den lokk over og dekkes til, blant annet ved å endre på statistikken. Informant 3 forteller: «Det er jo så lett å avkle, fordi de jukser med statistikken. Fordi kriminaliteten har jo faktisk gått ned, men bare hvis du slår i hop alt fra sykkeltyverier til rovmord.» Ved å inkludere sykkeltyverier i statistikken mener informantene at det offentlige lager en fremstilling av virkeligheten som ikke stemmer. På den måten tilbyr informantene en sannhet om hvordan alt henger sammen og gir mening, samtidig som at det advares mot antagonistene i fortellingen.

Den ufarlige høyreekstremismen

I masternarrativet blir de alternative mediene, som informantene representerer, ofte sett i sammenheng med gjerningsmannen bak terrorangrepene som rammet Norge 22. juli 2011. Både gjerningsmannen og alternative media blir ofte kategorisert som «ytre høyre» og begge

ser på islam som den største utfordringen i samfunnet. Frykt for borgerkrig, en politikerforakt og en kritikk av de tradisjonelle mediene er også sammenfallende elementer. I motnarrativet er det derimot tydelig at informantene selv ikke ser noen kobling mellom egen virkelighetsforståelse og motivasjonen bak terrorangrepet 22. juli, og derfor posisjonerer de seg tydelig vekk fra hans holdninger og meninger. Det å dra grenser mellom seg selv og gjerningsmannen skaper en distanse fra stigma og stempeling knyttet til egen posisjon.

Hvorfor var det så viktig for så mange å ansvarliggjøre Anders Breivik? Mannen er jo, eller var jo, raspe gal. Fjotolfen, han er jo raspe gal. At han skal være tilregnelig, det er jo helt meningsløst. Han var en ridder av ett eller annet. Han var jo bare en ensom fjott. (Informant 8)

Gjerningsmannen anses av alle informantene som kun en «gal» mann, og som Informant 1 påpeker: «Du kan jo aldri gardere deg for hva gærninger gjør.» Dette kan være en måte å avpolitiserer terrorhandlingen og ideologien som lå bak terrorangrepene 22. juli 2011. I etterkant av 22. juli ble det mye diskutert hvorvidt gjerningsmannen var tilregnelig eller ikke. Det har vist seg å være en tendens til at de som tilhører venstresiden mente han var tilregnelig, mens høyresiden mente han var utilregnelig (Strømmen, 2011). For de på høyresiden kan hans politiske standpunkt føles nærmere og behovet for å avpolitiserer handlingen kan bli større. Dette kan forstås som en forestilling om at «norsk» ekstremisme knyttes til psykisk sykdom, mens «fremmed» ekstremisme er bevisst, gjennomtenkt og politisk. Dermed kan jihadistisk terror også oppleves som farligere enn høyreekstrem terror.

Internasjonalt ser vi en sammenheng mellom terrorangrep utført av islamistiske terrorgrupper og fremveksten av islamkritiske holdninger i samfunnet (Bjørge & Gjeldsvik, 2018). Det er flere av informantene som forteller om tidligere terrorangrep som viktige for at de engasjerte seg i innvandringspolitiske spørsmål. Informant 7 forteller: «Angrepet 11. september 2001 var for meg, som de fleste andre, en viktig begivenhet angående islamisme og terror knyttet til innvandring av muslimer.» I motsetning til med voldelig ekstremisme på høyresiden, dras det ingen grenser mellom islam og terrorisme. Likevel er det ikke tydelig frykt for islamistisk terrorisme eller en kategorisering av muslimer som terrorister i mitt datamateriale. Dette kan også forstås som en måte å tilpasse seg normene i samfunnet på, da det har vært mye offentlig kritikk av å kategorisere muslimer som terrorister.

4.2.3 Den økonomiske trusselen

I narrativet om den økonomiske trusselen ser vi hvordan informantene mener innvandrere generelt, og muslimer spesielt, rammer velferdsstatens bærekraft. Narrativet viser hvordan muslimer forstås som mennesker med manglende arbeidsevne og skattevilje, samt et overforbruk av sosialutgifter. Dette gjør at de tar en så stor del av fellespotten at dette går utover arbeiderklassen, trygdede og pensjonister. Her er det to narrativer som er gjennomgående: *den kostbare innvandringen* og *den rammede arbeiderklassen*. Fortellingene tar utgangspunkt i et nullsumspill hvor man enten skal hjelpe «våre» fattige, eller «de andre» muslimene. På den måten konstruerer de et narrativ om økonomisk urettferdighet for å legitimere motstanden mot innvandring av muslimer.

Den kostbare innvandringen

Ut ifra masternarrativet har Norge en moralsk plikt til å ta imot innvandrere og hjelpe dem og det blir derfor sett på som en moralsk handling. Dette stiller Informant 9 seg imot ved å skape et bilde av seg selv som omsorgsfull og samtidig argumentere for at den politiske handlingen som ses på som «god», egentlig er umoralsk.

Min familie bruker et sted mellom 50 000 og 150 000 kroner i året på denne politikken og vi har ikke blitt spurt engang. Og så fremstilles det som noe høyverdig og moralsk. Vi bryr oss om mennesker og sånne ting, men jeg forstår ikke hva som er moralsk ved å bruke andre folks penger og gi de bort. Hvis jeg raner en nabo som har god inntekt og gir det til en nabo som har dårlig inntekt så er det fortsatt et ran. (Informant 9)

«Vi har ikke blitt spurt» gir uttrykk for at det er snakk om flere, trolig referer Informant 9 til familien, men det kan også tolkes som det refereres til folket. Flere ganger i intervjuene kommer det fram en oppfatning av at folket ikke har vært med på å velge denne innvandringen. Ved å ikke ta hensyn til befolkningen, men bruke deres penger, oppleves innvandringen som umoralsk og tydelig urettferdig.

Innvandring som økonomisk lønnsomt blir beskrevet som en «offentlig myte» (Informant 6). Informantene drar en symbolsk grense mellom «velferdsstat» og «innvandring» ved å argumentere for at innvandring og velferdsstat ikke kan kombineres. Dette er fordi innvandring er 1) kostbart, 2) de har et overforbruk av sosialutgifter, og 3) de bidrar ikke til fellesskapet. Derfor mener de at innvandrere generelt, og muslimer spesielt, utgjør en tung

belastning for samfunnets økonomiske bærekraft. Ifølge informantene skiller muslimene seg fra andre innvandrere ved å være *enda mer* kostbare samtidig som de bidrar *enda mindre* til fellesskapet. Dette går videre ut over skatteviljen: «Pengene mine går til å betale en enorm mengde folk som hater alt vi står for og ikke bidrar» (Informant 9). Ved å argumentere med at de hater *oss* er det *de* som blir de «onde» i fortellingen.

I likhet med demokrati er det også stor oppslutning om velferdsstaten i det norske samfunnet. Det å sette innvandring av muslimer og velferdsstat som gjensidig utelukkende kategorier kan være en strategisk måte å mobilisere tilhengere på, både som journalister og som enkeltmennesker. I likhet med argumentasjonen om demokrati blir «det gode» satt opp mot «det onde», og i møte med dette argumentet blir du nødt til å velge *enten* innvandring av muslimer *eller* velferdsstat.

Den rammede arbeiderklasse

Fortellingen introduserer en kamp om ressursene med muslimer og andre innvandrere på den ene siden, og de fattigste i Norge på den andre. Dette viser en tydelig oss/dem tankegang, hvor det å hjelpe sine egne blir satt opp mot å hjelpe andre. Fortellingen skaper en oppfatning om at «jo flere innvandrere, jo dårligere blir velstanden i Norge». På den måten legitimeres det som moralsk å være motstander av innvandring for å ta vare på de svakeste i det norske samfunnet.

Både masseinnvandringen, flyktnings-delen av masseinnvandringen og arbeidsinnvandringen via EØS går spesielt hardt utover de fattigste i Norge og arbeiderklassen, ufaglærte, trygdede og pensjonister. Alle som lever i konkurranse med denne nesten millionstore nye befolkningsgruppen. (...) Det er derfor ikke mulig å være for denne masseinnvandringen og samtidig ha omsorg for de svakeste i det norske samfunnet. (...) Så det er jo et paradoks at det blir kalt høyreekstremt å være imot en sånn masseinnvandring når en viktig del av begrunnelsen er å ta vare på de som trenger offentlig omsorg og de som trenger gode skoler og et trygt lokalsamfunn. (Informant 7)

Flere av informantene forteller om en tilhørighet til arbeiderklassen. Deres motstand kan tolkes som at de føler sin egen posisjon truet av innvandringen. Det er gjennomgående i alle intervjuene at informantene anser innvandring generelt, og innvandring av muslimer spesielt, utelukkende som en utgift. Dermed vil økende innvandring også ses på som en økende utgiftspost for det norske samfunnet. Flere argumenterer også med at den teknologiske utviklingen i samfunnet vil gjøre at de manuelle jobbene vil forsvinne. Fordi de manuelle

arbeidsplassene er forbundet med arbeiderklassen, kan innvandring også ses som en trussel for jobbene i egen klasses tilhørighet. Informant 5 forteller: «Alt jeg gjør i ****[mediets navn] gjør jeg for arbeiderklassen. Det er det som interesserer meg.» Å beskytte arbeiderklassen er en tydelig motivasjon i engasjementet i de alternative mediene for noen av informantene. En opplevelse av en trussel mot seg og sin gruppe kan også være en motivasjon for motstand mot islam.

4.3 Hvem har skylden for problemet?

Selv om det er islam som anses som det største problemet, så er det ikke *muslimer* som får skylden. Som Informant 1 hevder: «Vi kan ikke skylde på muslimer for å oppføre seg muslimsk.» Skylden for innvandringen får den indre fienden: *politikere* og *tradisjonelle media*. Sammen med islam er den indre fienden antagonistene i fortellingen. Gjennom å konstruere og opprettholde masternarrativet er de selve årsaken til problemet. Politikerne og tradisjonelle media jobber aktivt mot protagonistene i historien, det vil si alternative medier og folket. Etersom politikere og tradisjonelle media ikke er på parti med folket svikter de sitt samfunnsansvar. Politikerne svikter ved at de ikke beskytter sine borgere fra «Den islamske trusselen»: «En stats fremste oppgave er å sørge for borgernes sikkerhet. Og når de stadig gjentar at kriminaliteten går ned og det du ser ute i gatene er noe helt annet, så er det jo noe de gjør feil» (Informant 2). Politikerne er skyldige for at muslimene har fått komme til Norge og for at ikke har stengt grensene. De tradisjonelle mediene svikter sitt samfunnsoppdrag ved at de ikke fungerer som den fjerde statsmakt som påser at politikere gjør jobben sin: «De skulle påse at samfunnet ruller og går, og peke på ting som må fikses. Det gjør de jo i veldig liten grad. De har helt andre agendaer, det har blitt agendajournalistikk i stedet for god, gravende journalistikk» (Informant 1).

Selv om masternarrativet representerer den offentlige diskursen, representerer den ikke det informantene mener er sannheten, og dette tror de flere og flere blir bevisste på. Noen av informantene bruker dette argumentet til å forklare deres økende lesertall. «De må begynne å beskrive en virkelighet som folk flest lever i, ikke bare naboen på Ullevål Hageby» (Informant 6). Ifølge Informant 4 fører dette til at vanlige folk føler de blir sett ned på eller snakket ned til. Dette gjøres blant annet ved å skrive svært akademisk, noe som viser forakt for vanlige folk. Informantene drar en symbolsk grense mellom «mainstream media og politikere» som er antagonistene, og «alternative media og folket» som er protagonistene i

fortellingen. På denne måten tegnes det et bilde av en elite som motarbeider det norske folket og våre verdsett som gjør at folket må vike på bekostning av «de andre». Dermed representerer «mainstream media» seg selv, og sitt samfunnslag, og ikke resten av folket. Antagonistene, politikere og «mainstream media» jobber mot protagonistene. Grensedragningen innebærer også et skille mellom eliten og folket, hvor de selv plasserer seg på parti med folket. Sammen med folket blir de ikke hørt av politikerne. Det er eliten som styrer debatten om innvandring og gjennom sitt makthegemoni fratrar de folket mulighet til å påvirke utviklingen i samfunnet.

Masternarrativet er dominerende i alle statlige instanser, blant annet skolevesenet og akademia, noe som er med på å opprettholde dette narrative og skjule sannheten: «Når vi møter så sterk motbør som vi gjør, til dels med en intenst følelsesmessig motstand, har det blant annet sammenheng med at folket er villedet av samfunnseliten om islams sanne ansikt» (Informant 10). Ved å opprettholde masternarrativet skjuler «den indre fienden» sannheten om «Den islamske trusselen». Det fører også til at tradisjonelle media og politikerne oppfattes som en stor trussel for samfunnets eksistens.

Når media og politikernes virkelighet ikke gjenspeiler informantenes virkelighet, blir det forstått som enten *naivt* eller *manipulativt*. Her trekker informantene på ulike narrativer og det varierer noe mellom informantene i hvilken grad de opplever at offentligheten bevisst skjuler, og manipulerer sannheten, om «Den islamske trusselen» eller om årsaken er naiviteten.

4.3.1 Narrative om den uærlige offentligheten

Noen av informantene beskriver «Den islamske trusselen» som så åpenbar at det vil være umulig at tradisjonelle media og politikerne ikke vet hvor farlig islam er for det norske demokratiet, velferdsstaten og sikkerheten.

Informant 2: Jeg tror de ikke aner hva de skal gjøre. Fordi du kan jo ikke skjule det heller. Du må jo dekke det.

Meg: Hvorfor tror du de lyver da?

Informant 2: Fordi det passer ikke inn i narrative om at vi har et lykkelig, multikulturelt "happy" fellesskap. Da passer det jo veldig dårlig inn. Deres verdensbilde vil jo kollapse.

Så begynner folk å tenke at det er noe gærent her et eller annet sted. Og så slår de opp i Aftenposten. Og der står det ingenting. Der står det bare at jorden går under, der er det klima. Islam er fred. Hijab er frihet. Og i VG står det om Sophie Elises nye pupper og sport. Men biler brennes? Og unge jenter er livredd for å gå på skolen, fordi de blir trakassert av muslimske gutter? Hvor står det hen? (Informant 5)

Informantene kommer med to mulige forklaringer på hvorfor offentligheten bevisst skjuler sannheten: enten tør de ikke å ta ansvar fordi de er redde for å bli upopulære, eller så vil de ikke innrømme at deres flerkulturelle prosjekt har feilet. Informant 1 mener de er redde for å bli upopulære: «Så politikerne fortsetter bare å skyve problemet foran seg, fordi de er ikke så dumme at de ikke skjønner problemet. Men de er smarte nok til å ikke ønske å løse problemet på sin vakt.» Informant 1 ser en løsning på problemet som så lite populært blant muslimene at det dermed vil være rasjonelt av politikerne å ikke gjøre noe med det. Informant 5 mener at de ikke tør å innrømme at deres flerkulturelle prosjekt har feilet, fordi det vil være så ydmykende.

Det er en maktstruktur hvor veldig mange kjenner hverandre. Det å beskytte sitt livsverk har blitt veldig viktig. Ingen vil si «fader jeg tok feil». Det gjelder alle, men spesielt akademikere. Eliteskiftet nekter å godta tegnene på at de tar feil. Hvis du innrømmer at du har feil, så tar du livsløgnen. Da får du en stivhet. Sannheten stivner på toppen og danner et islag og nekter samfunnet å få den dynamikken det må ha. (Informant 5)

Informant 5 fremstiller sannheten som så åpenbar, at det vil være utenkelig at de ikke innser at de selv tar feil. For å forsvare egen maktposisjon ønsker antagonistene å opprettholde masternarrativet. Dette kan også forstås som en måte å advare mot antagonistene som lyver om konsekvensene innvandringen har for samfunnet.

4.3.2 Narrativet om den naive offentligheten

Noen av informantene ser på manglende politisk handling og manglende oppmerksomhet rundt «Den islamske trusselen» som et tegn på politikernes kunnskapsløshet, naivitet og «dumsnillhet», som Informant 5 beskriver her:

Det høres veldig fint ut, og det appellerer til folks godhet å si at hvis vi tar inn 10 000 syriske flyktninger, så blir verden bedre. (...) Hvis vi bare lar islam slippe til og så blir vi venner og alt blir bra. Og det appellerer til snille mennesker, og vesten er full av snille, ærlige, åpne mennesker. Men det flerkulturelle prosjektet skaper ikke raushet og åpenhet, det utnytter raushet og åpenhet og ødelegger det. (Informant 5)

Ifølge flere av informantene har politikerne et ønske om å være en humanitær stormakt og innser ikke hvilken enorm sjanse de tar: «Vi er i den innvandringsnaive posisjonen, som vi har lidd under i 20 år. Den bærer i seg det tragiske overmotet» (Informant 7). Videre sammenlignes innvandringen med en gresk tragedie, hvor overmot har ført til død og fordervelse. Etersom politikere og akademia mangler kunnskap og innsikt om det islamske trusselbildet samsvarer ikke politikken med virkeligheten. Det at masternarrativet er så dominerende i akademia gjør at man læres opp til at islam er en fredelig religion og at muslimer trenger vår hjelp.

Venstresiden har forlatt oss

Informantene har tydelig et ambivalent forhold til venstresiden og deres syn på venstresiden er tosidig. På den ene siden blir ordene «venstreside» og «venstrevridning» brukt som noe negativt for å advare mot den «indre fienden» som leverer et skjevt bilde av virkeligheten. For eksempel anklages både media og akademia for å være venstrevridde. De fleste informantene beskriver seg selv som *egentlig* sentrumsnære. Deres plassering i politiske landskapet bærer tydelig preg av ulike oppfatninger i masternarrativet og motnarrativet om hva som tilhører venstresiden og hva som tilhører høyresiden. De beskriver gjerne seg selv på den «såkalte» høyre siden, eller at de er assosieres med høyresiden, men egentlig er i sentrum. De viser en annen forståelse av venstre og høyre enn den som eksisterer i masternarrativet ved å for eksempel kategorisere partiet Rødt som kommunister, mens FrP ikke ses som «ytre høyre». Det kan virke som de er mer opptatte av sak, enn av parti, i navigering på det politiske landskapet. På denne måten kan deres ambivalente forhold til venstresiden forklares. Det er tydelig at informantenes politiske kjernesak er innvandringspolitikk. Det er flere av informantene som forteller om tilhørighet til venstresiden. Noen informanter har tidligere tilhørt på ytre venstresiden og flere har hatt en sterk politisk forankring i venstresiden. De fleste av informantene assosierer venstresiden med religionskritikk og streng innvandringspolitikk, flere trekker for eksempel frem at det var venstresiden som innførte innvandringsstoppen i 1975. I dag er en streng innvandringspolitikk assosiert med høyresiden. Informant 3 forteller:

Jeg føler fortsatt for venstresiden. Jeg klarer ikke helt å si at «nå har jeg byttet». Jeg føler jo mer det er venstresiden som har forlatt meg. Det er mange som sier at venstresiden har forlatt oss. For det som gjorde at jeg ble engasjert politisk da jeg var 15-16, var nettopp blant annet religionskritikk. På den tiden var det synonymt med kritikk av kristendommen. Dette var jeg veldig for og var veldig hissig på

kristne prester og formålsparagrafer og alt som ble diskutert på den tiden. Og jeg merket at disse venstrepartiene var på linje med dette, så det er var noe av grunnen til at jeg sklei over på den siden. Og så spoler man frem en hel del år, så har vi fått en ny religion i landet som knapt var til stede den gangen. Da var venstresiden sånn: «don't mention Islam». Og da følte jeg det som et svik fra venstresiden. (...) Jeg tror det er mange ekte religionskritikere som fortsatt stemmer SV, men som er jækla skuffa. (Informant 3)

Informant 3 beskriver en mobilitet og bevegelse i det politiske landskapet, knyttet til én kjernesak. Egen posisjon på «venstre-høyre akse» defineres ofte ut fra posisjon i sosioøkonomisk eller sosiokulturell politikk. Det førstnevnte gjelder graden av statlig engasjement i politikken, det vil si økonomisk sosialisme versus økonomisk liberalisme. Sosiokulturell politikk omhandler verdiladde saker som nasjonal identitet, lov og orden, innvandringspolitikk og så videre. Noen forskere mener at kultur- og identitetspolitikk også har blitt viktigere fordi partiene nå er likere hverandre i økonomiske spørsmål (Rydgren, 2007). Den kraftige reduksjonen av den tradisjonelle arbeiderklassen og utdanningsrevolusjonen har ført til at konservative partier har blitt mer progressive og sosialdemokratiske partier har blitt mer kapitalismevennlige (Jupskås, 2012). Et personlig narrativ som tydelig er konservativ, men også fremmer liberale verdier, er også med på å komplisere tilhørigheten på det politiske landskapet. Som vi har sett tidligere er flere av informantene opptatt av mange av de tradisjonelle kampsakene som venstresiden har fremmet, blant annet kvinners og homofiles rettigheter. Samtidig har også venstresiden vært religionskritiske gjennom deres kritikk av kristendommens makt (Jupskås, 2012). Fordi de mener venstresiden nå ønsker å ha «åpne grenser», så opplever flere det som at venstresiden har forlatt dem, og ikke som at det er de som har forlatt venstresiden. Det å selv ha vært en del av venstresiden, som også har vært kritiske til andre religioner, kan legitimere deres islamkritiske posisjon ved å fremstå som kompetente, religionskritiske og mobile i det politiske landskapet.

4.4 Hva kommer det til å føre til?

«Den islamske trusselen» oppleves som nærmere og større enn noen gang. Fortellingen har et pessimistisk syn på fremtiden hvor den norske sivilisasjonens overlevelse står på spill. Her bruker informantene tre ulike argumenter for å rasjonalisere den mørke fremtiden: *svenske tilstander, tilstanden i den muslimske verden og muslimenes voldskapital*. Her er frykt en

viktig motivasjonsfaktor for engasjementet. Fremtiden har to mulige utfall: borgerkrig eller en Alle argumentene bygger opp mot et narrativ om en demografisk overtakelse av Norge, og kan ses som klimaks i plottet om «Den islamske trusselen». Her vil vi se hvordan informantene avviser konspirasjonsteorien om Eurabia, men de bygger likevel på et narrativ som er tett på.

Ved å se på våre naboland opplever informantene at det vil være mulig å kunne forutse fremtiden. På grunn av en mer liberal innvandringspolitikk har Sverige og Frankrike ifølge informantene kommet lengre i den negative utviklingen. Frykt for svenske og franske tilstander er gjennomgående i intervjuene, og flere ser for seg at denne tilstanden også vil være i Norge om noen år: «10 år frem i tid så vil vi ha svenske tilstander med enorme mengder voldtekter, drap, skytinger, knivstikking, granatsprengninger og så videre. Om 15-20 år så har du tilnærmet borgerkrigsliknende tilstander i gaten, sånn som du ser i Frankrike» (Informant 9). Det opprettes dermed en direkte kobling mellom antall muslimer og kaotiske tilstander. Jo flere muslimer som kommer - jo mer kaotisk blir tilstanden, ifølge informantene.

Samtlige informanter tror at «Den islamske trusselen» kan utvikle seg til borgerkrigsliknende tilstander i nær fremtid. Dette kan ses som en konsekvens av de ulike faktorene i fortellingen så langt, med manglende integrering, store kulturforskjeller, økonomisk slitasje på velferdssamfunnet og uærlighet/naivitet fra politikerne og tradisjonelle media. En gjennomgående argumentasjon for å sannsynliggjøre borgerkrig, er å dra paralleller til observasjoner av tilstanden i den muslimske verden i dag: «Det er jo slående at det er krig, konflikt, fattigdom, overbefolkning, kvinneundertrykkelse, mangel på demokrati, ingen ytringsfrihet, tortur, vilkårlig fengsling, militærdiktatur» (Informant 7). Gjennom en deterministisk forståelse av islam gis det uttrykk for at muslimene tar med seg det samme når de kommer hit til Norge, selv om det er krig og konflikter mange flykter fra.

Det siste argumentet som informantene mener sannsynliggjør «svenske tilstander», eller en borgerkrig, er muslimenes voldskapital. Dette henger sammen med narrativet om den sikkerhetsmessige trusselen og tilstanden i den muslimske verden. Etersom det er mye krig og konflikter i den muslimske verden, mener informantene at muslimer er vant til å løse konflikter med vold, noe som gir dem det de kaller voldskapital. Ifølge informant 9 vil dette synliggjøres når alle ressursene er brukt opp og de har økt i antall: «Da har jo vi selvfølgelig ikke noen ting å stille opp med. Vi har ikke noe voldskapital» (Informant 9).

4.4.1 Den demografiske overtakelsen

Troen på og frykten for borgerkrig er sentralt i den velkjente konspirasjonsteorien om Eurabia. Eurabia-teorien er en konspirasjonsteori om muslimenes skjulte agenda om territoriell overtakelse. Eurabia-tenkning inneholder en forestilling om at Europa er i ferd med å bli islamisert som et resultat av innvandring fra land hvor majoriteten er muslimer, og at denne islamiseringen er et resultat av en bevisst plan. Teorien innebærer også at Arabiske land og egne myndigheter bevisst jobber sammen om overtakelsen (Strømmen, 2011). Samtlige informanter ble spurt om deres tanker om Eurabia-teorien, og alle avviser at det eksisterer et politisk samarbeid mellom Europa og arabiske land. Ettersom begrepet konspirasjonsteori ofte er forbundet med spekulasjoner og «fake news», kan avvisningen også være en måte å skape en distanse mellom seg selv og konspirasjonsteorier. I tillegg ble også Eurabia-teorien velkjent etter terrorangrepene 22. juli fordi gjerningsmannens ideologi var direkte knyttet til den (Sandberg, 2013). En avvisning kan også tolkes som en måte å distansere seg selv fra gjerningspersonen og terrorhandlingen på. Likevel er ikke informantenes fortelling veldig langt fra Eurabia-teorien. Den vesentlige forskjellen er at de ikke tror på en politisk overtakelse hvor egne myndigheter er involvert, men heller på en demografisk overtakelse:

For 50 år siden, da jeg ble født, så var det jo 600 000 muslimer i Europa. Nå er det bortimot 100 ganger så mange. Gi dem 50 år til. Og den grafen er jo kjempebratt i og med at de avler så ekstremt mange flere unger enn oss. Så den overtakelsen er jo mye nærmere. (Informant 1)

Frykten for en demografisk overtakelse følger to argumenter: 1) Det pågår en masseinnvandring, og det har gjort det over lang tid, og 2) muslimene har mye høyere fødselsrate enn nordmenn og dermed vil øke i antall innad i Norge: «Og siden norske jenter ikke får barn, så vet man hvordan det ender. Det blir bare et nytt samfunn» (Informant 9).

Det store skrekksenarioet, og klimaks, i fortellingen er at nordmenn tilslutt skal ende opp som minoritet i eget land. Endringer i samfunnet, som for eksempel salg av halal-mat og bygging av moskéer, blir sett på som et tegn på den demografiske overtakelsen. Muslimers kulturelle normer som blir satt i praksis i Norge oppleves som en undergraving av Norge som et vestlig og liberalt samfunn, og som et tegn på manglende integrering. Gjennom å viske ut forskjellene mellom islam og islamisme, og ved å kategorisere islam som politikk, kan det også forstås som at muslimene har en politisk agenda og at de ønsker en politisk overtakelse. Her er derimot informantene splittet i sin forståelse av muslimenes intensjoner. Et fåtall av

informantene mener at muslimene ønsker mer makt og en bevisst demografisk overtakelse av samfunnet, mens de aller fleste mener at den demografiske overtakelsen er en naturlig konsekvens av historien så langt. Det er derimot ingen som mener at det er en bevisst strategi fra den «indre» fienden å la muslimene ta over på den måten Eurabia-teorien legger opp til.

4.5 Løsningen på problemet

Selv om fortellingen maler et relativt mørkt bilde av fremtiden, er det likevel noe som kan gjøres. Gjennom informantenes engasjement i de alternative mediene kjemper de mot antagonistene og deres opprettholdelse av masternarrativet. Informantenes mål er å påvirke den hegemoniske diskursen i samfunnet ved å informere flest mulig om «Den islamske trusselen». Trusselen oppleves som så sterk at ved å gjøre folk oppmerksomme på den, vil endringene i samfunnet komme som en naturlig konsekvens av dette. I løsningen på problemet står deres personlige narrativ sentralt. Dette narrative beskriver hvordan informantene konstruerer og rasjonaliserer seg selv og sin posisjon, og hvordan de skaper et bilde av seg selv som en mulig løsning på problemet, og dermed også som helten i fortellingen. Som protagonistene i fortellingen møter de også flere hindringer, blant annet sensurering og stempling. Disse hindringene er med på å forsterke deres posisjon som helten i fortellingen.

4.5.1 Personlig narrativ: de stigmatiserte

Motstanden er en sentral del av heltehistorien. Etersom deres kritikk av islam bryter med den hegemoniske diskursen i samfunnet opplever informantene at de møter stigmatisering fra omgivelsene. På grunn av at virkelighetsbildet som de selv representerer ikke passer inn i narrative om et lykkelig multikulturelt fellesskap, blir de ekskludert og utestengt av offentligheten. Alt som ikke passer inn i masternarrativet skyves bort. Dette skjer gjennom *sensurering* og *stempling*. Informantene opplever flere kritiske bemerkninger fra omgivelsene som «høyreekstremister», «nazister» og «rasister». Stempling er noe alle informantene har opplevd: «Jeg har ikke tall på alle kommentarene jeg leser om hvor grusomt rasistiske folk som oss er. Og hvor mye rasistisk vi skriver på sidene våre» (Informant 6). Dette påvirker informantene på det personlige plan hvor de forteller om brente broer til arbeidslivet og at de har mistet kontakt med venner og familie. Dette er med på å forsterke helterollen som modig

og hengiven, hvor ansvaret og behovet for å si ifra er viktigere enn de negative konsekvensene. Informant 6 forteller:

På fester så har det jo selvfølgelig vært en og annen som vil fortelle deg hvor nazistisk du er. Men engasjement koster. Så det er på en måte en pris man er villig til å betale. Etter 22. juli var det sånn at barna mine ikke var velkomne i klassekameraters hjem og en del sånne ting. Og det er klart at da tenker du deg litt om. Men jeg mener jo at den samfunnsutviklingen som nå pågår er skadelig for etterkommerne våre og da må man si ifra om det. (...) Hvis du kjemper for det du mener er rett har det omkostninger. (Informant 6)

Sensurering oppleves som en bekreftelse på at de selv er en trussel for masternarrativets eksistens. Dette skjer gjennom lov om hatefulle ytringer, innskrenkninger på sosiale medier og stenging av kommentarfelt. Dette kaller de «no-platforming», hvor den indre fienden, altså offentligheten, ønsker å motarbeide den alternative sfæren. Det er tydelig at informantene føler seg truffet av disse endringene. Informant 9: «Hat er jo en følelse, hvordan kan man forby en følelse?» Målet med loven er å beskytte minoriteter og forebygge hat og ekstremisme i samfunnet (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016). Informantene er ikke bekymret for at deres kritikk av islam skal føre til mer hat, vold eller fordommer; heller tvert imot. Som vi tidligere har sett i analysen, konstruerer informantene et bilde av terroristen av angrepene 22.juli som psykisk syk. Dette kan gjøre forebygging av ekstreme holdninger mindre nødvendig, da de ikke kobles opp mot vold. Selv om terroristen var inspirert og motivert av anti-islamsk retorikk (Sandberg, 2013), så forstås ikke hans holdninger som årsak til terrorangrepet. Årsaken til angrepet knyttes heller til at han *ikke fikk ytre* sine holdninger. Informant 8: «ABB er et resultat av en debatt som ikke ble tatt. Derfor måtte han lage et manifest for å få ut det han mente. Han måtte drepe for å få frem sine standpunkt.» Her konstrueres gjerningsmannen bak 22. juli som et offer for manglende ytringsfrihet. Dette er med på å ufarliggjøre anti-islamske holdninger, i tillegg til å synliggjøre farligheten ved å kneble disse holdningene. Det som dermed blir sett på som farlig er ikke at hatefulle og fordomsfulle meninger sprer seg, men at folk ikke får ytret sine meninger. I motnarrativet er altså en knebling av debatten med på å *forårsake* ekstremisme, fremfor å forebygge det.

Det er ulikt hvordan informantene opplever motstanden. Noen latterliggjør den, noen blir provosert, mens et fåtall vender blikket innover og tviler på egen oppfatning. Informant 10 forteller: «Fra tid til annen har jeg stilt spørsmålet: Har våre motstandere rett? Er det vi som tar feil?» For Informant 4 har motstand ført til en følelse av frustrasjon og irritasjon, men som

gjør hen enda sikrere i sine meninger. Opplevelsen av manglende debatt og motarbeiding har dermed en forsterkende og bekreftende effekt om egne meninger på Informant 4, mens det har ført til at Informant 10 i perioder har tvilt på egne holdninger.

4.5.2 Personlig narrativ: *heltene*

I fortellingen introduserer informantene en kamp mellom «det gode» og «det onde». «Det onde» er aktørene som er med på å opprettholde masternarrativets ideer muliggjør dette trusselbildet. «Det gode» er informantene selv og deres støttespillere. Informantene er heltene i fortellingen, fordi de jobber for å redde Norge fra «det onde». Deres kunnskap om trusselen, samt deres evne til å formidle kunnskapen, gjør at de føler de har en «demokratisk verneplikt» (Informant 2). Det at så mange mennesker mangler denne innsikten gjør at informantene føler på et samfunnsansvar: «Så der gjør vi den møkkajobben som Erna ikke vil gjøre, fordi vi forsvarer norsk tradisjon, norske verdier og norsk historie» (Informant 2). Gjennom motstanden konstruerer de et bilde av seg selv som helten i fortellingen:

Historien er full av beretninger der enkeltmennesker og ulike sammenslutninger har kjempet for ideer og konkrete saker, som med tid og stunder har vunnet fram, til tross for bastant motstand fra den kompakte majoritet til å begynne med. Det høres voldsomt ut når jeg sier at mitt motiv for å fortsette kampen mot islam er å redde land og folk og verne om det flotte samfunnet vårt for kommende generasjoner. (Informant 10)

Det personlige narrative som helt er tydelig i sitatet over. Informanten argumenterer med tidligere heltehistorier for å skape et bilde som modig og villig til å ofre seg selv for å redde landet. Deres posisjon i det mediepolitiske landskapet gjør at de når ut til mange mennesker som deler deres holdninger. Disse menneskene kan være med på konstruksjonen og opprettholdelse av heltebildet i informantenes personlige narrativ, som kan ha en motiverende effekt på engasjementet. Dette synliggjøres når informantene referer til egen gruppe, hvor de inkluderer tilhengere og leserne av de alternative mediene.

Det er gjennomgående at de ikke anser deres holdninger mot islam som en *mening*, men som objektiv fakta. Dette gjør at deres arbeid som heltene i fortellingen er knyttet til en forestilling om å spre en objektiv sannhet. Alle informantene har en klar motivasjon om å påvirke samfunnsutviklingen. Flere av informantene forteller om fremtiden til sine barn og/eller

barnebarn som en viktig motivasjonsfaktor. «Det er jo ingen gevinst ved å skrive i alternative medier. Det er jo bare ulemper. Det er veldig dårlig lønns- og arbeidsforhold, og en blir jo ikke populær i miljøene som forvalter stipender eller mediekapital» (Informant 7). Ved å fremheve de negative konsekvensene av å jobbe i alternative media forsterkes helterollen. De skaper en forestilling om en dugnadsånd, hvor deres kunnskaper og evner gjør det til en plikt å delta. Ved å spre kunnskap om islam vil de kunne endre den hegemoniske diskursen i retning motnarrativet: «Vi har tro på at når folkets kunnskapsnivå om islam øker, vil også våre holdninger vinne gjenklang i befolkningen» (Informant 10).

En av de mest gjennomgående argumentasjonene informantene bruker i intervjuene er knyttet til fornuft. «Sunn fornuft» blir fremhevet som en sikker kilde til hvordan samfunnet henger sammen. Gjennom å bruke sin fornuft til å tolke hendelser og fakta skaper informantene et helhetlig verdensbilde hvor ingenting fremstår som tilfeldig:

Det finnes ingen politisk fellesnevner i redaksjonen vår, unntatt fornuft (...). Og når man begynner å lese hva vi skriver og journalistikken vi bedriver, så appellerer jo det til fornuftige og intelligente mennesker, sånn at de aller fleste begynner jo da og sier: «åh, er det sånn det henger sammen.» Altså, voksne mennesker vil ha opplysning. Folk vil ha sannheten, folk vil ha sammenhengene. (Informant 5)

Ved å kategorisere seg selv og sin gruppe som fornuftige, intelligente og opplyste mennesker konstruerer de seg selv som det motsatte av stemplingen de møter gjennom motnarrativet. Dermed kan dette fungere som en måte å nøytralisere stigmaet på, og samtidig bidra til å forsterke rollen som heltene i historien.

5. Konklusjon

Målet med oppgaven har vært å få en forståelse for negative holdninger til islam igjennom og besvare problemstillingen: *Hvordan rasjonaliserer journalister og skribenter i de alternative mediene en islamkritisk posisjon i det mediepolitiske landskapet?* Rasjonalisering er forstått som deres motivasjon, argumentasjon og legitimering av et islamkritisk ståsted. *Motivasjonen* er knyttet til en frykt for hvordan «Den islamske trusselen» vil påvirke fremtiden, samt et ønske om å bevare norsk kultur og norske verdier ut fra deres personlige narrativ som konservative. Gjennom deres deltakelse i de alternative mediene kan motivasjonen også være å bli oppfattet som helt. *Argumentasjonen* er knyttet til narrativene om *den kulturelle, den sikkerhetsmessige og den økonomiske trusselen*. Narrativene bruker informantene til å argumentere for hvorfor de mener islam er en trussel for det norske samfunnet. I *legitimeringen* av deres islamkritiske posisjon bruker informantene en symbolsk grensedragning for å skape et skille mellom islam og liberale verdier med stor oppslutning i majoritetssamfunnet, som demokrati og likestilling. I tillegg legitimerer de egen posisjon ved å distansere seg fra terrorangrepene 22. juli og konspirasjonsteorien og Eurabia.

Plottet i motnarrativet har fått navnet «Den islamske trusselen» og kan tolkes som *kjernen* i, og *rammen* rundt, informantenes samfunnskritikk. «Den islamske trusselen» kan forstås som det felles rammeverket informantene har bygd sine narrativer og virkelighetsoppfatning rundt. Den kan også hjelpe oss å forstå prosessene informantene går inn i når de tolker virkeligheten. Analysen viser hvordan informantene bruker motnarrativet som et verktøy for å rasjonalisere sine islamkritiske holdninger, og for å jobbe mot masternarrativet. Plottet viser hvordan ulike elementer i historien henger sammen, hvordan det vil påvirke fremtiden, og den gir en forståelse av informantenes helhetlige virkelighetsbilde. Fortellingen om «Den islamske trusselen» viser deres oppfatning av en negativ samfunnsutvikling hvor fortiden som et monokulturelt samfunn idealiseres, mens et flerkulturelt samfunn skaper bekymring og frykt plottets klimaks: «svenske tilstander», borgerkrig og en demografisk overtakelse av Norge. Protagonistene i fortellingen er alternative media og folket, mens antagonistene er islam, politikere og tradisjonelle medier. I hele historien jobber antagonistene og protagonistene mot hverandre, hvor en moralsk vurdering av protagonistene brukes for å rasjonalisere det islamkritiske ståstedet. Fortellingen introduserer en kamp mellom «det gode» og «det onde» og kampen om den dominerende virkelighetsforståelsen.

De fleste samfunnsproblemene i fortellingen knyttes til islam og muslimer som «det onde» i fortellingen. Informantene argumenterer for at islam er en trussel for norsk kultur, økonomi og sikkerhet, og gjør islam til den største faren for vårt samfunn. Det dras en direkte kobling mellom antall muslimer og negative samfunnstrender, som for eksempel økende kriminalitet og mindre velferd. Fremstillingen av islam viser en vestlig overlegenhet hvor islam kategoriseres som en anti-demokratisk, kvinneundertrykkende og konfliktfylt ideologi. Muslimer blir betegnet som en fare for den norske kulturs overlevelse fordi de representerer det motsatte av norske verdier som «fellesskap» og «tillit». Etersom informantene er av den oppfatning av at innvandrere, og muslimer spesielt, i stor grad bare «nyter og ikke yter», mener de også at de er en veldig tung belastning for samfunnets økonomiske bærekraft. Opplysning og utvikling av islam overses og avvises, som viser et deterministisk syn på kultur og religion, hvor sjansene for individuell endring og vestlig påvirkning antas å være liten.

Gjennom en grensedragnings mellom islam og Norge skapes et skille mellom «oss» og «dem» som er med på å legitimere deres islamkritiske ståsted. Fortellingen bærer tydelig preg av likhet som en avgjørende faktor for å inkluderes i «oss». Dette tydeliggjøres med den gjennomgående idéen om en eksklusiv og ekskluderende norskhet som motnarrativet viser. Den eksklusive norskheten gjør at muslimske nordmenn aldri kan få fullstendig anerkjennelse og innpass i det norske samfunnet, noe som igjen gjør at integreringsprosjektet er «dømt» til å mislykkes. Likevel blir muslimene kritisert for manglende deltakelse i fellesskapet, noe som jeg har valgt å kalle «integreringsparadokset». Dette paradokset kan forklares med deres forståelse av fellesskap som likhet, hvor det kreves at muslimene skal bli mest mulig lik nordmenn for å bli en fullverdig deltaker i det norske fellesskapet. Deres religiøse og kulturelle uttrykk og praksis blir på denne måten tolket som et tegn på manglende evne og vilje til integrering.

Kampen om den dominerende virkelighetsforståelsen er mellom «alternative medier» og «tradisjonelle media og politikerne». Masternarrativet og motnarrativet viser at informantene opplever en dissonans mellom hvordan virkeligheten er, og hvordan virkeligheten bør være. Skylden for det islamske trusselbildet gis til den «indre fienden», tradisjonelle medier og politikerne, fordi de opprettholder og konstruerer masternarrativet, og fordi de er ansvarlige for innvandringen av muslimer. Forholdet til de tradisjonelle mediene og politikerne preges av at virkeligheten de fremstiller ikke samsvarer med egen overbevisning. Informantene opplever

at tradisjonelle media og andre samfunnsaktører møter deres meninger med sensurering, og gjennom å stemple de som rasistiske, høyreekstreme og islamofober. Sensurering og stempling forstås som offentlighetens reaksjon på å bli konfrontert med ytringer som truer masternarrativets eksistens. I møtet med reaksjonene konstruerer informantene et personlig narrativ som heltene i fortellingen, som jobber for å redde Norge fra en demografisk overtakelse, borgerkrig eller svenske tilstander. Det er likevel verken den «indre» eller den «ytre» fienden informantene henvender seg til for å «redde samfunnet». Islam og muslimene ses på som uforanderlige og møtet med politikere og tradisjonelle media er som vist preget av sensurering og stempling. Derfor henvender informantene seg til folket i et forsøk på å få flest mulig over på sin side. Ved å påvirke folket, og få flere på sin side, ønsker de å endre den hegemoniske diskursen i samfunnet.

Selv om alternative media ofte assosieres med «ytre høyre» finner vi en tilhørighet til både arbeiderklassen og venstresiden i informantenes personlige narrativ. Forholdet til venstresiden er tydelig ambivalent. På den ene siden brukes «venstresiden» som en negativ betegnelse på den «indre fienden», samtidig som flere forteller om en politisk tilhørighet og viser et engasjement for flere av venstresidens kjernesaker. Deres kritikk av venstresiden kan vise hvordan de forholder seg til den hegemoniske diskursen i samfunnet, hvor det å bli plassert på «ytre høyre» av masternarrativet gjør at de også snakker ut fra det perspektivet hvor «de andre» automatisk blir venstresiden. Samtidig viser de en tydelig skuffelse over den politiske utviklingen de siste tiårene, spesielt når det gjelder innvandringspolitikken, hvor flere forteller at de føler seg «forlatt av venstresiden».

Grensedragning og distinksjoner brukes også i møte med masternarrativets forståelse av alternative medier som høyreekstreme og konspirasjonsteoretiske. Informantene anser ikke 22. juli 2011 som en politisk terrorhendelse, men noe som er utført av en «gal» mann. Dette avpolitiserer hendelsen og fjerner koblingene mellom alternative medier og gjerningsmannen. Det samme gjør de når det kommer til konspirasjonsteorier, hvor de avviser den velkjente teorien om Eurabia som de ofte kobles opp mot. Dette kan forstås som en måte å skape distanse fra masternarrativets forståelse av dem som pådrivere for konspirasjonsteorier og «fake news».

Motnarrativet tilbyr en alternativ virkelighetsforståelse, hvor alt henger sammen og gir mening. Deres beretninger er i stor grad preget av en konsensus som viser at motnarrativet er

en felles forståelse som mer eller mindre eksisterer i den alternative sfære fra før av. Dette kan gi informantene og andre tilhengere en følelse av en kollektiv identitet og et fellesskap, noe som igjen kan styrke følelsen av tilhørighet i gruppen. Dette kan også forklare hvorfor fortellingen oppleves som en «objektiv sannhet» basert på «sunn fornuft». I følge Lamont (1992), kan stempling ha forsterke følelsen av fellesskap innad i en gruppe. Dette kan videre ha en forsterkende effekt på deres kritiske holdninger. Å være en del av et fellesskap *kan* føre til at meninger styrkes igjennom interaksjon med andre, noe som også kan styrke troen på påstandens riktighet.

De symbolske grensene er helt sentrale i hvordan informantene rasjonaliserer sin kritikk av islam. Negativt ladede begreper rettes mot islam, muslimsk kultur og eliten. Positivt ladede begreper brukes i forbindelse med norske verdier, kultur og demokrati. Dette kan tolkes som en måte å skape empati og oppslutning om eget virkelighetsbilde på. Informantenes posisjon i det mediepolitiske landskapet gir de også makt til å påvirke hvilke symbolske grenser som skal gjelde for andre mennesker. Motnarrativet innebærer tre overordnede symbolske grenser som informantene opererer med: folket/eliten, nordmenn/muslimer og demokratiske verdier/islamske verdier. Ved å overse distinksjonene mellom islam og islamisme, kultur og religion, og etnisitet og religion blir islam sett på som en homogen gruppe som står i motsetning til Norges verdigrunnlag. På denne måten legitimeres eksklusjon, samtidig som det kan ha en mobiliserende effekt. I møtet med deres påstander tvinges man nærmest til å innta et standpunkt, hvor man enten velger «de gode» eller «de onde». Når muslimer og islam blir satt opp mot verdier som likestilling og demokrati skaper informantene en forestilling om at det ene utelukker det andre.

Narrativene tvinger informantene inn i en svart/hvitt verden hvor alt henger sammen, men nyansene viskes ut. Gjennom informantenes posisjon er de aktivt engasjert i å skape og opprettholde islamkritiske meninger og holdninger i samfunnet. «Den islamske trusselen» har også en kollektiv handlingsramme, hvor det er stor konsensus blant informantene om hvorfor islam er et problem, hvem har skylden for det, hva det kommer til å føre til og hva løsningen for problemet. En kollektiv handlingsramme er en viktig forutsetning for å skape støtte, mobilisere tilhengere og demobilisere motstand (Haanshuus & Jupsås, 2017). Som vi så innledningsvis, er negative holdninger til muslimer i befolkningen utbredt. Informantenes posisjon i det mediepolitiske landskapet, og deres mange tilhengere, kan derfor også hjelpe oss å forstå de negative holdningene til islam som eksisterer ellers i samfunnet.

5.1 Videre forskning

Det å få en forståelse av menneskers virkelighetsbilde er ingen enkel oppgave. Motstanden mot islam er et komplekst fenomen, som krever en løsrivelse fra egne oppfatninger og forestillinger. Som nevnt innledningsvis er mye av den eksisterende forskningen på feltet normativ og retter et tydelig kritisk blikk på motstandere av islam og deres meninger. Et av målene med oppgaven har derfor vært å løsrive meg så mye som mulig fra majoritetsperspektivet som eksisterer i forskningen. Dette har jeg gjort ved å analysere deres meninger *uten* å ta en normativ stilling til standpunktene som ytres. Som nevnt tidligere, har jeg derfor også valgt å ikke benytte meg av begrepene som brukes i tidligere forskning som «høyre-radikal», «ytre høyre» og «islamofobi». Moralske vurderinger av kontroversielle meninger kan komme i veien om man søker en forståelse for hva som ligger bak holdningene og hvor de kommer fra. En mindre normativ tilnærming i den videre forskningen på feltet vil derfor kunne være verdifull og gi en mer mangfoldig vinkling på temaet.

Med oppgaven ønsker jeg også å bidra på forskningsfeltet på de alternative sfæres virkelighetsforståelse. I dag er alternative medier en liten og relativt lite undersøkt gruppe, med økende oppmerksomhet og lesertall de siste årene (Brandtzæg, 2018). Informantenes mulighet til påvirkning gjør dem til viktige og relevante objekter for videre forskning. En analyse av de alternative mediernes form, struktur og retorikk vil kunne gi oss verdifull innsikt i hvilke virkemidler de benytter seg av for å nå ut til sitt publikum og for å skaffe seg tilhengere og sympatisører. Det er også mange av temaene som tas opp i oppgaven som bare ble analysert overfladisk på grunn av oppgavens begrensninger. Ettersom det ikke har vært mulig i denne omgang håper jeg noen av disse temaene kan inspirere andre til videre forskning.

Det er ingen tvil om at media i stor grad påvirker hvordan mennesker forstår verden. Videre forskning på lesere av alternative medier vil kunne utvide forståelsen av det islamkritiske standpunktet. Det ville være relevant å si noe om omfanget av virkelighetssynet som informantene representerer, og utforske demografiske sammenhenger som kjønn og bosted gjennom kvantitative undersøkelser. Av hensyn til anonymitet ble personlige narrativer bare beskrevet på overflaten i studien. Ettersom utvalget i prosjektet er en offentlig, og relativt liten gruppe, ville personlige historier kunne identifisere informantene. Dette vil derimot være mulig å gjøre med andre mennesker som deler informantenes synspunkter, for eksempel deres

lesere. En undersøkelse av brukermassens personlige narrativer kan gi et innblikk i hvem de er og hvorfor de velger å lese alternative medier. En slik tilnærming til leserne vil kunne gi verdifulle funn om hvem alternative medier når ut til, hvorfor publikasjonene deres blir lest og hvilken påvirkning de har.

Litteraturliste

- Atton, C. (2011). Alternative Media. I Downing, J. D H (Red.), *Encyclopedia of Social Movement Media*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Awan, I. (2014). Islamophobia and Twitter: A typology of online hate against Muslims on social media. *Policy & Internet*, 6(2), 133-150.
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2016, november). Regjeringens strategi mot hatefulle ytringer 2016-2020. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/72293ca5195642249029bf6905ff08be/hatefulleytringer_uu.pdf
- Barthes, R. (1977). Introduction to the structural analysis of narratives. In *Image-music-text*, Edited by: Heath, S. 79–124. New York: Hill and Wang.
- Benford, R. D. & Snow, D. A. (2000). Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment. *Annual Review of Sociology*, 26, 611-639.
- Berntzen, L. E. (2018). *The anti-Islamic movement: far right and liberal?* (Doktoravhandling). European University Institute, Firenze.
- Bjørgo, T. & Gjeldsvik, I., M. (2018) Utvikling og utbredelse av høyreekstremisme i Norge. I Bjørgo, T (Red.) *Utvikling og utbredelse av høyreekstremisme i Norge*. Oslo: Politihøgskolen.
- Boudon, R. (2003). Beyond rational choice theory. *Annual review of sociology*, 29(1), 1-21.
- Brandtzæg, P. B. (2018, 28. mars). Alternative medier i vekst. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/alternative-medier-i-vekst/69652920>
- Downing, J. D.H. (2001) *Radical media: Rebellious Communication and Social Movements* (1.utg.). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Ekman, M. (2015). Online Islamophobia and the politics of fear: manufacturing the green scare. *Ethnic and Racial Studies*, 38(11), 1986-2002.
- Feldman, M. S., Sköldbberg, K., Brown, R. N., & Horner, D. (2004). Making sense of stories: A rhetorical approach to narrative analysis. *Journal of public administration research and theory*, 14(2), 147-170.
- Figenschou, T. U., & Ihlebæk, K. A. (2018). Challenging Journalistic Authority: Media criticism in far-right alternative media. *Journalism Studies*, 1-17.
- Goffman, E. (1974). *Frame Analysis*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Haanshuus, B. P., & Jupskås, A. R. (2017). Høyreklikk! En analyse av ytre høyre på sosiale medier i Norge. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 58(02), 145-165.
- Haanshuus, B.P. (2018). Fra gata til data? Ytre høyre på internett og sosiale medier. I T. Bjørge (red.), *Høyreekstremisme i Norge. Utviklingstrekk, konspirasjonsteorier og forebyggingsstrategier*. PHS Forskning 2018: 4. Oslo: Politihøgskolen.
- Hellevik, O., & Hellevik, T. (2017). Utviklingen i synet på innvandrere og innvandring i Norge. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 58(03), 250-283.
- Hoffman, C., & Moe, V. (2017). Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017. *Befolkningsundersøkelse og minoritetsstudie*. Hentet fra https://www.hlsenteret.no/aktuelt/publikasjoner/digitale-hefter/hl-rapport_13des-web.pdf
- Holstein, J. A. & J. F. Gubrium (2003), *Postmodern interviewing*. London: Sage.
- Jupskås, A. R. (2012). *Ekstreme Europa: Ideologi, årsaker og konsekvenser*. Oslo: Cappelen Damm.
- Kvale, S. & Brinkmann S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lamont, M. (1992). *Money, Morals & Manners: The Culture of the French and the American Upper-Middle Class*. Chicago: University of Chicago Press.
- Leung, D. K., & Lee, F. L. (2014). Cultivating an active online counterpublic: Examining usage and political impact of Internet alternative media. *The International Journal of Press/Politics*, 19(3), 340-359.
- Lieblich, A., Tuval-Mashiach, R., & Zilber, T. (1998). *Narrative research: Reading, analysis, and interpretation* (Vol. 47). Sage.
- Løvgren, M., & Orupabo, J. (2018). En sosiologi om symbolske grenser. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 2(03), 203-207.
- Maines, D. R. (1993). Narrative's moment and sociology's phenomena: Toward a narrative sociology. *The Sociological Quarterly*, 34(1), 17-38.
- Moreno, L. (2010). *Fearing the future: Islamophobia in central europe*. The New Presence, (4), 73-80.

- Polletta, F., Chen, P. C. B., Gardner, B. G., & Motes, A. (2011). The sociology of storytelling. *Annual Review of Sociology*, 37, 109-130.
- Presser, L. (2009). The narratives of offenders. *Theoretical criminology*, 13(2), 177-200.
- Riessman, C. K. (2008) *Narrative Methods for the Human Sciences*. London: Thousand Oaks.
- Rydgren, J. (2007). The sociology of the radical right. *Annual Review of Sociology*, 33, 241-262.
- Sandberg, S. (2010). What can “lies” tell us about life? Notes towards a framework of narrative criminology. *Journal of Criminal Justice Education*, 21 (4), 447-465.
- Sandberg, S. (2013). Are self-narratives strategic or determined, unified or fragmented? Reading Breivik’s Manifesto in light of narrative criminology. *Acta Sociologica*, 56(1), 69-83.
- Stanley, C. A. (2007). When counter narratives meet master narratives in the journal editorial-review process. *Educational Researcher*, 36(1), 14-24.
- Statistisk Sentralbyrå (2018, 7. desember). Trus- og livssynssamfunn utanfor Den norske kyrkja. Hentet fra <https://www.ssb.no/trosamf>
- Strømmen, Ø. (2012). *Det mørke nettet*. Oslo: Cappelen Damm.
- Squire, C., Davis, M, Esin, C., Andrews, M., Harrison, B., Hydén, L-C. & Hydén, M. *What is narrative research?* Edinburgh: Bloomsbury Academic.
- Thwaites, Tony, Davis, Lloyd, Mules, Warwick (2002), *Introducing cultural and media studies: a semiotic approach*. New York: Palgrave Macmillan.
- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Vedlegg 1: Informasjonsskriv til informantene

Vil du delta i forskningsprosjektet om alternative medier?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor jeg ønsker å finne ut mer om journalister i alternative mediers meninger knyttet til innvandring. I dette skrivet finner du informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg. Formålet med dette prosjektet er å få en større forståelse av meningene som er forbundet med alternative medier. Jeg søker å få en forståelse for hvor disse holdningene kommer fra og hvordan de begrunnes. Jeg vil legge hovedvekt på holdningen knyttet til islamsk innvandring. Forskningsprosjektet er i forbindelse med min masteroppgave i sosiologi ved NTNU.

Ettersom jeg ønsker å snakke med journalister i alternative medier har jeg kontaktet deg. Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det et intervju som vil ta deg ca. 45 minutter. Det er frivillig å delta i prosjektet. Du kan når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Jeg vil kun bruke opplysningene om deg til oppgaven, opplysningene vil bli behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun meg og min veileder fra NTNU som vil ha tilgang til dine personopplysninger. Mediet du jobber i vil ikke nevnes i oppgaven og du vil få et fiktivt navn. Det fiktive navnet vil du ha igjennom hele arbeidsprosessen, for å minimere filer og dokumenter som kan avsløre din identitet. Jeg ønsker også veldig gjerne å benytte meg av lydopptaker under intervjuene. Dette fordi det øker kvalitet på dataene, og fordi jeg veldig gjerne vil benytte meg av sitatet i prosjektet. Det vil kun være jeg som transkriberer intervjuene. Du som informant vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen og opplysninger som kan avsløre din identitet vil bli utelatt eller anonymisert.

Prosjektet skal etter planen avsluttes og leveres inn 06.06.2019. Da vil alle lydopptak og notater, transkribering og skriv som kan være personidentifiserende slettes. Jeg vil også slette mailene jeg har kontaktet deg på og mailene vi har sendt.

Dine rettigheter:

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir meg rett til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Prosjektet er til vurdering hos NSD – Norsk senter for forskningsdata AS om behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket. Det vil være godkjent innen 4.februar 2019 og eventuelle justeringen som kreves, vil etterfølges.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien ta kontakt med:

- NTNU ved Johan Fredrik Rye: (johan.fredrik.rye@ntnu.no), 99 27 30 88.
- Vårt personvernombud: Thomas Helgesen: (thomas.helgesen@ntnu.no), 93 07 90 38.
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, (personvernombudet@nsd.no), 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen,

Marit Opstad Arnesen.

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *journalister i de alternative mediernes fiendebilde av islam* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til å delta

- å delta i et intervju.
- at det benyttes lydopptaker under intervjuet.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 06.06.2019.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Første e-post til informantene

Hei,

I forbindelse med min masteroppgave i sosiologi ved NTNU ønsker jeg å utføre et forskningsprosjekt om alternative medier og vil veldig gjerne ha deg med på prosjektet mitt. Formålet med oppgaven er å finne ut mer om journalister i alternative mediers holdninger og meninger knyttet til innvandring, med et hovedfokus opplevelse av på islam. Hvis du ønsker å delta i prosjektet, innebærer det et intervju som vil ta deg ca. 45 minutter. Jeg holder til i Oslo, men er mobil og møter deg der du selv ønsker når det passer for deg. Blir det for langt anna, vil også Skype eller telefonintervju være mulig.

Jeg er underlagt strenge forskningsetiske krav. Alle opplysninger om deg og ditt medium vil bli anonymisert, og hvis du ønsker kan du når som helst trekke deg fra prosjektet. Jeg vil behandle opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket og NSD – Norsk senter for forskningsdata AS.

Vedlagt finner du noe mer informasjon om prosjektet. Har du noen spørsmål, så gjerne ta kontakt 😊

Håper du synes dette høres spennende ut og ønsker å delta!

Vennlig hilsen,

Marit Arnesen

Vedlegg 3: Andre e-post til informantene

Hei ***,

I forbindelse med min masteroppgave ved NTNU utfører jeg et forskningsprosjekt om journalister og skribenter i alternative medier og vil veldig gjerne ha med deg i mitt prosjekt. Jeg ønsker å snakke med deg fordi du gjennom din jobb i ***** er åpen om din innvandrings skepsis og fordi du og ***** er en viktig aktør i den offentlige diskursen. Det er mange som ikke er åpen om sin skepsis til innvandring og islam, men de alternative mediens økende lesertall viser at dere representerer en stor gruppe mennesker. Som fenomen tenker jeg at dere er et bilde på noe større, som gjør at jeg personlig synes det er veldig interessant å forske på, men også at dere er viktig å forske på da dere kan fortelle mye om innvandrings skepsisen som eksisterer ellers i samfunnet. Oppgaven vil basere seg på en narrativ analyse som betyr at jeg er opptatt av å gi en dypere innsikt i enkelte personer eller gruppers erfaringer.

Vedlagt finner du de formelle rammene rundt prosjektet, samt mer informasjon om prosjektet.

Hvis du lurer på noe, så ikke vær redd for å ta kontakt 😊

Vennlig hilsen,

Marit Opstad Arnesen.

Vedlegg 4: Intervjuguide

Bakgrunnsinformasjon:

- Alder, utdanning, bosted.
- Hvor lenge har du jobbet i ...?
  - Fulltidsjobb?

Alternative medier

- Hvorfor begynte du å jobbe i alternative medier?
  - Hva er det beste med det?
  - Hva er det verste med det?
- Hvilke reaksjoner har du møtt på ditt engasjement?
- Hva er dine tanker om de tradisjonelle mediene i Norge?
- Hva tenker du er forskjellen på tradisjonelle media og alternative media?

Innvandring

- Hva er din holdning til islam?
- Har du alltid hatt de samme meningene om islam?
- Hvis du ser på ditt liv, er det noen hendelser eller erfaringer som har påvirket din holdning til islam spesielt?
- Hvordan opplever du dagens innvandringspolitikk?
- Hva tenker du om debatten som foregår om innvandring i media og andre steder?
- Hva legger du i ordet integrering?
- Hva legger du i «norske verdier»?
- Hva tenker du når du hører begrepet «Eurabia»?

Avslutningsspørsmål

- Hvordan tenker du utfordringene du opplever kan løses?
- Hvordan ser du på fremtidsutsiktene?
- Er det noen andre ting vi ikke har snakket om, som du tror det er relevant når det gjelder alternative medier?

Vedlegg 5: Godkjenning fra NSD

4.6.2019

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

islamkritikk i alternative medier

Referansenummer

312760

Registrert

26.11.2018 av Marit Opstad Arnesen - marit_oa@stud.ntnu.no

Behandlingsansvarlig institusjon

NTNU Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU)
/ Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Johan Fredrik Rye, johan.fredrik.rye@ntnu.no, tlf: 99273088

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Marit Opstad Arnesen, marit_oa@hotmail.com, tlf: 48128686

Prosjektperiode

01.01.2019 - 06.06.2019

Status

29.01.2019 - Vurdert

Vurdering (1)

29.01.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 29.01.2019 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD ENDRINGER

Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om politisk oppfatning, religion og filosofisk overbevisning, samt alminnelige personopplysninger frem til 06.06.2019.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a), jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Kajsa Amundsen
Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

